

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 4

Thema 5

Gebouwen, groot en klein

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Roelien Hofman

Mirella Wijngaarden

Judith Schnieders

Laura Tonk

Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends, Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Deze handleiding van thema 5 'Gebouwen, groot en klein' is onderdeel van het Handboek NVT, een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

In het Handboek, leerjaar 4, komen alle leerlijnen van Taalleesland aan bod: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multi Lingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek thema 5

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 77

Bijlagen

- Toetsbladen 5
- Controletoets
- Alfabetische woordenlijst
- Woordenlijst betekenissen
- Spellinghulp

Thema-inleiding

Dit thema gaat over allerlei soorten gebouwen en bouwsels.

Daarbij is er niet alleen aandacht voor verschillende soorten woningen, maar ook voor andersoortige gebouwen zoals een sporthal, een stadskantoor, een bibliotheek en een museum.

Er wordt speciaal aandacht besteed aan diverse soorten molens en aan een historisch gebouw, te weten een kasteel.

Ten slotte wordt 'de wereld in het klein' (Madurodam, Legoland) ook niet vergeten.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellingslessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 5 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 5;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 5.

Taalbeschouwing

- het toepassen van de volgende leestekens op de juiste plaats in de zin: hoofdletter (ook in eigennamen), punt, vraagteken, uitroepetekens en komma (in opsommingen en tussen opeenvolgende bijvoeglijke naamwoorden).

Leesbegrip

- het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst.

Spelling

- het correct schrijven van woorden met **ng** of **nk**, woorden die beginnen met **s** of **z**, woorden met **sch-** en **schr-** en woorden met **gt** en **cht**;
- het schrijven van een zinnendictee;
- het beschrijven van personen die in een bepaalde stemming verkeren

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven..

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamentó, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamentó.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Luisteren en spreken	- De leerlingen praten samen over het thema 'Gebouwen, groot en klein'.
	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>vrijstaand, de villa, de bungalow, de rijtjeswoning, de flat, de huisbaas</i> en <i>de huurder</i> .
Les 2	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het hanteren van de leeswijzer. - De leerlingen oefenen het maken van interferenties met betrekking tot gevoelens van personen. - De leerlingen oefenen het maken van een schema van kernwoorden van een weettekst.
Les 3	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de burcht, beschermen, de kantelen, de vorm, bolvormig, spitsvormig, kegelvormig, schemerig</i> en <i>het venster</i> .
Les 4	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het hanteren van de leeswijzer. - De leerlingen oefenen het maken van interferenties met betrekking tot gevoelens van personen. - De leerlingen oefenen het maken van een schema van kernwoorden van een weettekst.
Les 5	Spelling	- De leerlingen oefenen het onderscheiden en opschrijven van woorden met <i>ng</i> of <i>nk</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met <i>sch-</i> en <i>schr-</i> .
Week 2		
Les 6	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de gids, rondleiden</i> en <i>de bezoeker</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het toepassen van de leestekens hoofdletter (ook in eigennamen), punt, vraagteken en uitroepetekens, op de juiste plaats in de zin. - De leerlingen worden zich bewust van de functie van de komma in opsommingen en het effect hiervan op de manier van lezen.
Les 7	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>malen, het graan, de as</i> en <i>in beweging zetten</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het vaststellen van onderwerp en deelonderwerpen in een weettekst. - De leerlingen oefenen het noemen van enkele bijzonderheden van het onderwerp.
Les 8	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het toepassen van de komma in opsommingen en tussen opeenvolgende bijvoeglijke naamwoorden. - De leerlingen oefenen het verklaren van enkele spreekwoorden en zegswijzen met betrekking tot molens.
Les 9	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de bejaarde, het bejaardenhuis</i> en <i>de verzorging</i> .
	Luisteren en spreken	- De leerlingen oefenen het luisteren naar en reageren op een voorgelezen tekst.
Les 10	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die beginnen met s of z . - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met gt en cht .

Week 3		
Les 11	Stellen	- De leerlingen oefenen het beschrijven van personen die in een bepaalde stemming verkeren.
Les 12	Stellen	- De leerlingen oefenen het beschrijven van personen die in een bepaalde stemming verkeren. - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>bedroefd</i> en <i>opgewekt</i> .
Les 13	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst. - De leerlingen oefenen het noemen van enkele bijzonderheden van het onderwerp. - De leerlingen oefenen de denkrelatie oorzaak-gevolg.
Les 14	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de balie</i> , <i>de klant</i> en <i>de informatie</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het samentrekken van woordgroepen. - De leerlingen oefenen van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin te maken met het voegwoord omdat of want, en omgekeerd.
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het vinden van de persoonsvorm in zinnen door de tijd van deze zinnen te veranderen. - De leerlingen oefenen het onderscheiden en opschrijven van woorden met <i>ng</i> of <i>nk</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die beginnen met <i>s</i> of <i>z</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met <i>sch-</i> en <i>schr-</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met <i>gt</i> en <i>cht</i> .
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- het correct schrijven van woorden met ng of nk , woorden die beginnen met s of z , woorden met sch- en schr- en woorden met gt en cht - het schrijven van een zinnendictee
	Taalbeschouwing	- het toepassen van de volgende leestekens op de juiste plaats in de zin: hoofdletter (ook in eigennamen), punt, vraagteken, uitroepeteken en komma (in opsommingen en tussen opeenvolgende bijvoeglijke naamwoorden)
	Leesbegrip	- het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst
	Stellen	- het beschrijven van personen die in een bepaalde stemming verkeren
	Woordenschat	- de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetste doel
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Woordenschat	- getoetste doel
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen passen de woorden met betrekking tot het thema 'Gebouwen, groot en klein' toe. - De leerlingen verdiepen zich in de manieren waarop een gebouw versierd kan worden via overleg met elkaar, het opschrijven van ideeën en het uitwerken ervan.

Lesinhoud

- De leerlingen praten samen over het thema ‘Gebouwen, groot en klein’.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **vrijstaand, de villa, de bungalow, de rijtjeswoning, de flat, de huisbaas en de huurder**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 1 en 4

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 24
- Werkboek 5, bladzijde 1 t/m 5

Voorbereiding

- Youtube film: <https://youtu.be/OE1RSqVCma4> ‘15A Fully-automatic Hydraulic **Multi-function Concrete Block Making Machine**’
- powerpoint ‘Gebouwen’

Betekenis van de woorden

vrijstaand:	Een vrijstaand huis is een huis waar geen andere huizen tegenaan gebouwd zijn. Je kunt er helemaal omheen lopen.
de villa:	Een villa is een groot en deftig huis met een tuin eromheen.
de bungalow:	Een bungalow is een huis zonder verdiepingen. Een bungalow zit niet aan andere huizen vast en is dus ook vrijstaand.
de rijtjeswoning:	Een rijtjeswoning of rijtjeshuis is een huis dat aan andere woningen vast is gebouwd. De huizen staan in een rij tegen elkaar aan.
de flat:	Een flat is een hoog gebouw met woningen boven en naast elkaar.
de huisbaas:	Een huisbaas is de eigenaar van een huis dat iemand huurt.
de huurder:	Een huurder is iemand die een huis huurt. Hij betaalt elke maand een bedrag aan zijn huisbaas om er te mogen wonen.

Start**5**

U vraagt:

“Wie weet wat de titel van dit thema ‘Gebouwen, groot en klein’ betekent?”

U laat de leerlingen reageren. Mochten er geen echte reacties komen, dan vertelt u aan de leerlingen over de titel van het thema. U vertelt dat u het over allerlei soorten gebouwen gaat hebben. U vraagt de leerlingen of zij weten wat een gebouw is. U kunt hen aanvullen door te vertellen dat ze nu ook in een gebouw zitten, het schoolgebouw.

U zegt:

“In het woord ‘gebouwen’ zit het woord ‘bouwen’. Een gebouw is iets wat door mensen gebouwd is. Op Aruba worden huizen en

gebouwen vaak met betonblokken gebouwd. Dat zijn grote grijze blokken die op en naast elkaar worden gestapeld met cement. Daarna wordt het gebouw met een laagje cement (pleister) bedekt en in een kleur geverfd die de mensen mooi vinden. Ik laat jullie een filmpje zien hoe de betonblokken gemaakt worden.”

U toont het filmpje op Youtube: ‘15A Fully-automatic Hydraulic Multi-function Concrete Block Making Machine’.

Kern - Instructie 1

15

U bespreekt het filmpje kort met de leerlingen.

Daarna zegt u:

“Als we om ons heen kijken, zien we veel gebouwen. De meeste gebouwen zijn om in te wonen, dus huizen en woningen. Niet iedereen woont in eenzelfde soort huis. Er zijn heel veel verschillende soorten.”

U start de powerpoint ‘Gebouwen’ en laat de eerste afbeelding zien.

U zegt:

slide 1

“Dit is het huis (of de woning) van onze koning. Hier woont koning Willem Alexander met zijn vrouw Maxima en hun dochters Amalia, Alexia en Ariane. Omdat hij koning is, heeft hij een mooi groot huis.

slide 2

Over een tijdje gaat hij in dit paleis wonen. Het wordt nu verbouwd. Koningin Beatrix woonde daar ook. Een paleis is een **vrijstaande** woning omdat je er omheen kunt lopen.

slide 3

Hier op Aruba staan de meeste huizen vrij. Voor ons is dat normaal. Omdat er in Nederland meer soorten huizen zijn, noemen ze de huizen waar je omheen kunt lopen, **vrijstaande** huizen. Er zijn geen andere huizen aan vast gebouwd. **Vrijstaande** woningen kunnen verschillende vormen hebben.

slide 4

Een **villa** is ook een vrijstaande woning. Een **villa** is een grote, deftige woning met een grote tuin eromheen. **De villa** bovenaan herken je misschien. Want zulke **villa's** zie je ook hier op Aruba.

slide 5

Een huis met maar één verdieping heet een **bungalow**. Ook die staat helemaal los en is dus een **vrijstaande** woning.

slide 6

Wanneer er minder ruimte is om te wonen, bijvoorbeeld in een stad waar heel veel mensen wonen, worden er **rijtjeshuizen** gebouwd. **Rijtjeshuizen** zijn aan elkaar gebouwd. Ze staan in een rijtje. In ieder huis woont iemand anders.

slide 7

Om nog meer mensen bij elkaar te laten wonen, worden er **flats** gebouwd. **Flats** zijn hoge gebouwen met niet alleen huizen naast elkaar, maar ook boven elkaar.”

U vraagt de leerlingen of wij hier op Aruba ook **flats** hebben. (Ja, we kennen de **flats** die in Cura Cabai staan en in Bushiri. Ook zien we hoge gebouwen langs het strand. Maar dat zijn meestal hotels of appartementen voor mensen die hier op vakantie komen. **Flats** zijn om in te wonen, terwijl appartementen en hotels voor mensen zijn die op vakantie komen. Zij zijn hier voor een korte tijd.)

U vertelt de leerlingen dat je niet zomaar in een huis kunt wonen. Je moet een huis kopen of huren. Als je het huis koopt, dan is het van jou. Als je een huis huurt, dan is het huis van iemand anders, maar betaal je iedere maand een bedrag om het huis te gebruiken, om erin te wonen. Omdat je dat huis huurt, ben jij **de huurder** van dat huis. De persoon aan wie je het geld betaalt voor je huis, is je **huisbaas**. **De huisbaas** is de eigenaar van het huis.

Kerninstructie 2**20**

U vervolgt:

“We hebben net foto’s gezien van soorten huizen. Ik vertelde daarvoor al dat er naast huizen, allerlei andere soorten gebouwen zijn, bijvoorbeeld scholen, winkels, kantoren en fabrieken. Laten we eens kijken op bladzijde 24 van het Taalleesboek.”

U laat de leerlingen afbeelding 1 op bladzijde 24 van het Taalleesboek goed bekijken. U bespreekt de afbeelding klassikaal. U geeft een aantal leerlingen de beurt om te zeggen wat zij zien. (winkels, kerk, huizen en **flats**.) U kunt vervolgens vragen stellen als:

- “Zien jullie gebouwen die ook bij jou in de buurt staan?”
- Waar staat dat gebouw in jouw buurt?”

U vraagt de leerlingen vervolgens of ze weten wat een sporthal is. Wanneer een leerling zegt het te weten, laat u hem of haar het woord uitleggen. U vult dit eventueel aan. (Een sporthal is een gebouw waar je naar toe gaat als je wilt

sporten. Een hal is een ander woord voor een gebouw met een grote, hoge ruimte.) U verwijst naar afbeelding 2 op bladzijde 24 van het Taalleesboek.

U zegt:

“In sommige plaatsen staat een sporthal. Op tekening 2 zie je hoe zo’n sporthal er van binnen uitziet. Kennen jullie sporthallen hier op Aruba? Wie kan er één noemen?” (bijvoorbeeld de sporthal van Colegio Arubano, de Sporthal Betico Croes in Santa Cruz en de sporthal bij het Frans Figaroastadion in Noord)

U licht zo nodig nog toe dat er een verschil is tussen een gymzaal en een sporthal. Een sporthal is groter en heeft vaak tribunes. Dat zijn bankjes aan de zijkant van de sporthal die als een trap naar boven lopen. Hierop kunnen mensen zitten en goed naar de sporters kijken.

U vraagt de leerlingen ook welke sporten er in een sporthal gespeeld (kunnen) worden. (basketbal, gymnastiek/turnen, zaalvoetbal, badminton, volleybal, tafeltennis, judo, enzovoort)

Naar aanleiding van het noemen van de sporten vraagt u of de leerlingen zelf wel eens sporten in een sporthal. Ook kunt u vragen of leerlingen een andere hobby hebben waarvoor ze naar een speciaal gebouw moeten gaan.

(bijvoorbeeld de muziekschool, de bibliotheek of de balletschool)

U kunt een lijst maken van allerlei gebouwen om aan de woordmuur te hangen. In de loop van dit thema kan de lijst aangevuld worden.

Daarna neemt u opdrachten op bladzijde 2 t/m 5 van het Werkboek samen door met de leerlingen. U laat de leerlingen weten dat ze bij oefening 1, opdracht 2 hun eigen huis in het hokje mogen tekenen, maar dat het ook hun fantasiehuis mag zijn.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als afsluiting toont u een paar van die tekeningen en bespreekt u een paar daarvan. De leerlingen geven uitleg van hun tekening.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, bladzijde 2 t/m 5

1

1 mooiste huis kleuren

2 eigen huis of fantasiehuis

2.1

1

1 Sem: flat

2 Fatina: bungalow

3 Yuri: rijtjeshuis

2

waar

niet waar

1 Juf Madeleine woont in een vrijstaand huis.

x

2 Yuri woont in een vrijstaand huis.

x

3 Fatima woont in een vrijstaand huis.

x

4 Sem woont in een vrijstaand huis.

x

5 Violet woont in een vrijstaand huis.

x

6 Jossy woont in een vrijstaand huis.

x

7 Een villa is een vrijstaand huis.

x

8 Een bungalow is een vrijstaand huis.

x

9 Een rijtjeshuis is een vrijstaand huis.

x

2.2

een woning met 4 kamers

2.3

De leerlingen vullen de parachute naar keuze in.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het hanteren van de Leeswijzer.
- De leerlingen oefenen het maken van interferenties met betrekking tot gevoelens van personen.
- De leerlingen oefenen het maken van een schema van kernwoorden van een weettekst.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek, bladzijde 25
- Werkboek 5, bladzijde 6 t/m 10
- Leeswijzer 1

Extra oefening

- Taalleesboek bladzijde 27, oefening 3
- Werkboek 5, bladzijde 9 en 10, oefening 3.1 t/m 5

Vorbereiding

- youtube film: <https://youtu.be/SfaKsVzY5WQ> "Madurodam"

Start**5**

U begint de les door achter het bureau te gaan zitten en te zuchten. Ook tikt u met uw vingers op uw tafel/bureau. U kijkt op uw horloge en naar de deur.

U schrijft op het bord:

**De juf tikt met haar vingers op de tafel. Ze zucht.
Ook kijkt ze op haar horloge.**

U vraagt vervolgens aan de leerlingen wat ze hebben gezien. (een zuchtende juf die ongeduldig is, ze wacht op iemand die niet komt.)

U wijst naar de zinnen op het bord en u zegt:

“Jullie zeggen dat de juf ongeduldig is. Dat zegt dus iets over hoe ze zich voelt. Maar dat staat niet in de zinnen die ik heb opgeschreven. En toch weet je, door hoe de juf zich gedraagt, hoe ze zich voelt. Dat is één van de dingen waar we het vandaag in de les over gaan hebben: hoe worden gevoelens van mensen in een verhaal opgeschreven.

Ook gaan we werken met Leeswijzer 1 en we gaan de belangrijkste woorden uit een weettekst in een schema zetten.”

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U leest de volgende zinnen voor:

“Lorena loopt langzaam naar huis. Ze probeert met de linkerhand de scheur in haar jas te bedekken. Wat zal moeder wel zeggen!”

U vraagt vervolgens:

“Hoe voelt Lorena zich?” (Ze is bang dat moeder boos zal zijn en dat ze straf krijgt.)

“Hoe weet je dat?” (Ze loopt langzaam, treuzelt. Ze bedekt haar scheur in haar jas. Ze denkt dat moeder boos is.)

Daarna leest u voor:

“Johan huppelt naar huis. Fluitend en zingend gaat hij de bocht om. Het winnende doelpunt. Hij, die anders nooit scoort!”

U vraagt:

“Hoe voelt Johan zich?” (Hij voelt zich heel blij en trots.)

“Hoe weet je dat?” (Hij huppelt en hij fluit en zingt. Hij heeft het winnende doelpunt gescoord.)

Ten slotte leest u voor:

“Linda kijkt stil voor zich uit. Geen hap kan ze door haar keel krijgen. Waarom kijken poezen ook nooit uit als ze de weg oversteken!”

U vraagt:

“Hoe voelt Linda zich?” (Ze voelt zich verdrietig.)

“Hoe weet je dat?” (Ze kijkt stil voor zich uit. Het eten smaakt niet. De poes is doodgereden.)

U vat het als volgt samen:

“Deze voorbeelden laten zien dat je niet altijd hoeft te zeggen hoe je je voelt. Je kunt het ook vaak zien aan iemand. Als we een tekst lezen, zien we die persoon niet. Maar omdat de schrijver precies schrijft wat de persoon doet en hoe hij zich gedraagt, kunnen we toch begrijpen hoe die persoon zich voelt.

De opdracht die we nu gaan maken, gaat ook over de gevoelens van personen en hoe die in een tekst worden beschreven. Neem bladzijde 6 van jullie Werkboek, bladzijde 25 van het Taalleesboek en Leeswijzer 1 maar voor je.”

U leest de tekst ‘Een boomhut’ en geeft een aantal leerlingen een leesbeurt. Vervolgens maakt u de oefening gezamenlijk met de leerlingen waarbij u zoveel mogelijk de leerlingen laat lezen en uitleggen. De antwoorden schrijft u op het bord, zodat zij het goede antwoord kunnen overnemen in hun Werkboek.

Daarna laat u de film over Madurodam zien. U bespreekt samen met de leerlingen wat ze allemaal gezien hebben. U vraagt:

“Wie van jullie heeft eens Madurodam bezocht?”

U laat de leerlingen reageren en vertellen.

Mochten er geen reacties zijn, dan vertelt u zelf heel kort iets over Madurodam.

Vervolgens leest u de tekst voor op bladzijde 26 van het Taalleesboek. Daarna geeft u leesbeurten. U legt eventuele moeilijke woorden uit. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 7 en 8 van het Werkboek.

Hierna maken de leerlingen deze opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 27, oefening 3

- Werkboek 5, bladzijde 9 en 10, oefening 3.1 t/m 5

Afsluiting	10
-------------------	-----------

Als afsluiting kijkt u terug op de twee afgelopen lessen. U vraagt de leerlingen of ze kunnen navertellen wat ze tot nu toe geleerd hebben van het nieuwe thema. U vraagt ook of ze zich nog de nieuwe woorden kunnen herinneren (vrijstaand, de villa, de bungalow, het rijtjeshuis/de rijtjeswoning, de flat, de huisbaas, de huurder) en of ze de les (of een deel van de les) lastig vonden en waarom.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, bladzijde 6 t/m 10

1.1

verhaal

1.2

1 *Stoffer, Streep, vader en moeder*

2 *Stoffer, Streep en vader*

3 *Vader bouwt een boomhut voor Stoffer en Streep.*

1.3

tekening a

1.4

a Vader is tevreden met wat hij gemaakt heeft.

2.1

a De tekst kan wel echt gebeurd zijn.

d De schrijver wil je iets leren om te weten.

2.2

over Madurodam en wat er te zien is

2.3

schema c

extra 3.1

een weettekst

extra 3.2

schema a

extra 4

1 a kwaad

2 c verbaasd

3 a blij

extraplus 5

beschrijving van eigen gevoelens

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de burcht, beschermen, de kantelen, de vorm, bolvormig, spitsvormig, kegelvormig, schemerig** en **het venster**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordwebben:
 - Woordcluster 2
 - Woordcluster 6
 - Woordspoor 1

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 11 t/m 14

Vorbereiding

U legt/zet klaar:

- een pylon (uit de gymzaal)
- powerpoint 'Les 3 Gebouwen'
- het kaartspel les 3

Betekenis van de woorden

de burcht:	Een burcht is een soort kasteel.
beschermen:	Als je iemand beschermt, dan zorg je ervoor dat hij of zij veilig is.
de kantelen:	Kantelen (spreek uit: kantélen) zijn uitstekende stukken boven op de muur van een kasteel. Vroeger verstopten soldaten zich achter de kantelen om vanuit het kasteel de vijand te beschieten.
de vorm:	De vorm van een voorwerp, is het uiterlijk van een voorwerp. Voorwerpen kunnen verschillende soorten vormen hebben.
bolvormig:	Wanneer iets bolvormig is, dan is het van alle kanten rond. Bijvoorbeeld een bal is bolvormig.
spitsvormig:	Iets wat spitsvormig is, loopt uit in een punt.
kegelvormig:	Wanneer iets kegelvormig is, heeft het de vorm van een kegel. Een kegel is rond aan de onderkant en aan de bovenkant loopt het uit in een punt.
schemerig:	Het is schemerig als het buiten nog niet helemaal donker is. Het is schemerig vlak voor de zon opgaat en vlak voordat hij ondergaat.
het venster:	Een venster is een raam.

Start**5**

U start de les met een kort verhaal:

“Er was eens een koning en die woonde in een kasteel. Als hij 's morgens wakker werd, liep hij naar de **kantelen** en keek over het land om te kijken of er vijanden in de buurt waren. Als hij een

vijand zag, dan ging hij snel naar binnen. **De burcht** zal mij beschermen, dacht hij.”

U vraagt de leerlingen waar het verhaaltje over gaat. (Een koning die in een kasteel woont.)

U vraagt ook of de leerlingen alles hebben begrepen van het verhaal, bijvoorbeeld de woorden **kantelen** en **burcht**.

U zegt:

“Vandaag leer ik jullie een aantal nieuwe woorden. **De kantelen** en **de burcht** zijn daar twee van.”

Kern – Instructie 1	20
----------------------------	-----------

U laat de leerlingen Woordweb 2 zien en u zegt:

“Dit is een kasteel. Je noemt zo’n gebouw ook wel een **burcht**. Het is een gebouw van vroeger. Een **burcht** is erg sterk. De muren zijn dik, **de burcht** heeft torens en er ligt water omheen om goed **beschermd** te zijn tegen vijanden.

Dat was vroeger wel nodig, want een **burcht** werd vaak aangevallen. **Beschermen** betekent dan ook: zorgen dat de vijand niet naar binnen kan komen. De muren van een **burcht** waren niet alleen dik, maar de bovenkant van de muur had **kantelen**.

Kantelen zijn muren met openingen. De ridders van een **burcht**, zo werden de soldaten genoemd, konden zich achter **de kantelen** verstoppen. Door de openingen tussen **de kantelen** konden ze schieten of kokend water naar beneden gooien. **De kantelen beschermden** de ridders, en zorgden ervoor dat ze zich konden verdedigen.

U vertelt dat dit een voorbeeld van **beschermen** is die vooral vroeger voorkwam. U vraagt de leerlingen of zij nog een voorbeeld kennen van **beschermen**. (Je kunt bijvoorbeeld jezelf **beschermen** tegen de kou of de zon, door een jas aan te trekken of door zonnebrandcrème op te smeren. Of je **beschermt** je benen bij voetbal door scheenbeschermers bij je sokken in te doen.) U laat een aantal leerlingen aan het woord.

Vervolgens wijst u op het Woordweb naar **de kantelen**.

“Je ziet dat **de kantelen** een bepaalde **vorm** hebben. Welke **vorm** zien jullie op dit plaatje?” (rechthoekig)

U zet de pylon op een tafel of uw bureau en begint hem na te tekenen op het bord. U laat zien dat u het moeilijk vindt om hem driedimensionaal te tekenen.

U zegt:

“Hè, het lukt me niet om de pylon te tekenen. Die **vorm** is best lastig. Mensen die gebouwen tekenen, zullen dat wel heel goed kunnen. Die hebben geleerd om allerlei **vormen** te tekenen. **De vorm** van een gebouw zegt iets over hoe het gebouw eruitziet. Een iglo, de woning van eskimo's, is bijvoorbeeld **bolvormig**. Het woord zegt het al: **de vorm** van een bol. Zo heeft deze pylon **de vorm** van een kegel. Hij is dus **kegelvormig**. **Kegelvormig** is rond aan de onderkant en aan de bovenkant is het een punt. Torens zijn vaak **spitsvormig**; ook een soort **kegelvorm** maar dan met een lange spitse punt.”

U laat Woordweb 6 zien en vraagt de leerlingen of zij nog meer voorwerpen kunnen bedenken die **bolvormig**, **kegelvormig** of **spitsvormig** zijn. U kunt ook dingen in de klas aanwijzen en vragen welke **vorm** die dingen hebben.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

Vervolgens laat u Woordweb 1 zien. U vertelt dat ze nog twee nieuwe woorden gaan leren. Een daarvan is **schemerig**. U vertelt dat het **schemerig** is wanneer het nog niet helemaal donker is. U zegt:

“Als het **schemerig** is, is het halfdonker. 's Avonds als de zon ondergaat, wordt het **schemerig**. Het is de tijd tussen volle zon en donker. Soms is het buiten helemaal niet **schemerig**, maar binnen wel. Als we hier de gordijnen of shutters dichtdoen, wordt het ook **schemerig**. Dat komt omdat er dan geen licht de klas binnen kan komen. Vroeger in de kastelen en **burchten** waren de ramen zo klein, dat het altijd **schemerig** was binnen. Voor het woord raam wordt bij kastelen of kerken ook vaak het woord **venster** gebruikt. In kerken hebben de **vensters** vaak gekleurd glas. **Het venster** is dus het raam.”

Voordat u de opdrachten gaat maken, laat u de powerpoint (Les 3 Gebouwen) met de nieuwe woorden zien. Vervolgens nemen de leerlingen bladzijde 12 en 13 van het Werkboek voor zich. U maakt opdracht 1 en 2 gezamenlijk. Daarna kunnen de leerlingen zelfstandig opdracht 3 en 4 maken. Na afloop kijkt u de opdrachten gezamenlijk na.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Afsluiting**10**

U sluit de les af met een spel. Met behulp van de memorykaartjes laat u de leerlingen de woorden bij de plaatjes zoeken. U kunt bijvoorbeeld de klas in twee groepen verdelen. Onder de ene groep verdeelt u de plaatjes, onder de andere groep, de woorden. U laat vervolgens om de beurt een kind zoeken naar het plaatje dat bij zijn woord hoort. Wanneer ze elkaar gevonden hebben, laat u het tweetal het woord uitleggen/toelichten aan de rest van de klas.

Antwoorden**10**

Werkboek 5, bladzijde 12 t/m 14

1

1 Yara

2 Yara

3 Kevin

4 Kevin

5 Yara

2

de tribune

3

Groep 5 maakt een toneelstukje. De ouders zitten op de tribune.

Jonathan en Kevin zijn ridders. Yara is de prinses.

De ridders moeten zorgen dat de prinses veilig is: ze willen haar beschermen.

Het wordt langzaam donker. Ridder Jonathan roept: "Ik zie niet veel, want het is hier zo schemerig."

Ridder Kevin rent naar de prinses. Hij struikelt over zijn zwaard.

Prinses Yara lacht en roept: "En zo moeten jullie mij beschermen? Gelukkig is er water om deze burcht."

4

licht, schemerig, donker

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het hanteren van de Leeswijzer.
- De leerlingen oefenen het maken van interferenties met betrekking tot gevoelens van personen.
- De leerlingen oefenen het maken van een schema van kernwoorden van een weettekst.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek, bladzijde 29 t/m 31
- Werkboek 5, bladzijde 15 t/m 20
- Leeswijzer 1

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 32 en 33
- Werkboek 5, bladzijde 18 en 19, oefening 3.1 t/m 5

Voorbereiding

- youtube film: http://www.schooltv.nl/share/WO_NTR_429148 "Het ontstaan van kastelen"

Start**5**

U zegt:

"We gaan even naar een film kijken over kastelen. Hierna gaan we even praten over de film en wat je er allemaal gezien hebt."

U toont de film.

Daarna houdt u een kort gesprek over de film samen met de leerlingen.

Kern – Instructie**15**

Daarna nemen de leerlingen het Taalleesboek voor zich op bladzijde 29.

U leest de tekst eerst voor en u geeft daarna een aantal leerlingen de beurt om de tekst nog eens te lezen. U legt eventuele moeilijke woorden uit.

Daarna stelt u de volgende vragen:

- "Waar gaat de hele tekst over?" (over hoe een kasteel eruitzag)
- "Uit welke delen bestond een kasteel?" (een buitenhof met schuren en stallen, een gracht met ophaalbrug en poortgebouw en een binnenhof met waterput en burcht)
- "Als ik hier een schema van wil maken, waar begin ik dan mee?" (met het kasteel)

U schrijft *het kasteel* op het bord met daarachter drie vertakkingen:

Daarna stelt u de volgende vragen:

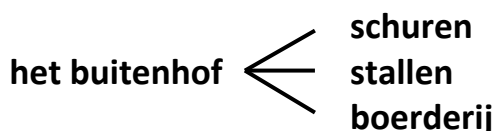
- “Wat kan ik op de bovenste stippellijn schrijven?” (buitenhof)
- “En op de middelste stippellijn?” (gracht)
- “En wat op de onderste?” (binnenhof)

U laat nu één van de leerlingen nog eens vertellen wat er in het schema staat. (Een kasteel bestond uit een buitenhof, een gracht en een binnenhof.) Breng de clusterwoorden (beschermen, de kantelen, schemerig) nog een keer onder de aandacht door te vragen naar de functie van de dikke muren, de kleine vensters en de gracht.

Vervolgens vraagt u:

“Wie kan nu een schema maken dat iets over het buitenhof vertelt?”

U laat een leerling dit schema op het bord schrijven. Het ziet er als volgt uit:

Ook van dit schema laat u ten slotte nog eens vertellen wat er staat. Let op of het begrip ‘de stal’ bekend is. Leg het zo nodig uit.

De leerlingen pakken hun Werkboek en zoeken bladzijde 15 op. U maakt opdracht 1.1 t/m 1.3 gezamenlijk en schrijft de antwoorden op het bord, zodat de leerlingen die kunnen overnemen.

Opdracht 2.1 t/m 2.6 kunnen de leerlingen in tweetallen maken, maar u leest de tekst op bladzijde 31 van het Taalleesboek eerst voor. Vervolgens laat u een leerling vertellen wat er in het verhaal gebeurt. Ook neemt u de vragen met de leerlingen door. Wanneer de leerlingen aan het werk zijn, loopt u rond om te helpen waar dat nodig is. Ten slotte kijkt u de opdracht gezamenlijk na.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 32 en 33
- Werkboek 5, bladzijde 18 en 19, oefening 3.1 t/m 5

Afsluiting**10**

Als afsluiting van de les vraagt u een leerling welke gebouwen hij/zij naast een kasteel nog meer kent. U herinnert hem/haar aan de nieuwe woorden van dit thema (**vrijstaand, de villa, de bungalow, de rijtjeswoning, de flat, de burcht**). Als er tijd is, kunt u de woordenschattoefeningen op bladzijde 8 en 9 van het Werkboek maken.

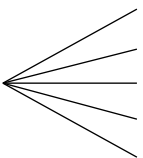
AntwoordenWerkboek 5, bladzijde 15 t/m 20**1.1**

- a De tekst kan wel echt gebeurd zijn.
b De schrijver wil je iets leren om te weten.

1.2

Het is een weettekst.

1.3

de burcht

- smalle ramen
- zitbanken bij de ramen
- stro op de vloer
- kisten voor de kleren
- kaarsen

2.1

a Ja, deze tekst kan echt gebeurd zijn.

2.2

c De schrijver wil je met plezier laten lezen.

2.3

Het is een verhaal.

2.4

c Jordi is bang dat de groep weggaat.

2.5

Sandra vindt het wel leuk dat ze opgesloten zitten.

Jordi en Esra zijn bang nu ze opgesloten zitten.

Esra moet bijna huilen van angst.

2.6

1 Zijn stem trilt.

2 Hij jammert.

3 Hij bonst samen met Esra op de deur.

extra 3.1

a De tekst kan wel echt gebeurd zijn.

extra 3.2

De schrijver wil je iets leren om te doen.

extra 3.3

Het is een doetekst.

extra 4.1

een kasteel van lego bouwen

extra 4.2

c grondplaat, legostenen, blauw karton, bruin karton

extraplus 5

eigen tekening. De elementen uit de doetekst moeten in de tekening zijn opgenomen.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderscheiden en opschrijven van woorden met **ng** of **nk**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met **sch-** en **schr-**.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 21 en 22

Lesdoel 1 en 2 zijn al eerder behandeld in de derde klas, maar worden hier ook geoefend in woorden waar verschillende spellingsmoeilijkheden samen komen.

Start**5**

U schrijft de volgende woorden op het bord:

zeldzaam soep ring drank schrift lacht

U vertelt de leerlingen dat deze woorden allemaal iets lastigs hebben om te schrijven. Maar dat ze dit ook allemaal al een keertje geoefend hebben.

U vraagt of iemand weet wat er moeilijk is aan de woorden (*z, s, ng, nk, schr en cht*).

Wanneer het probleem genoemd wordt, onderstreept u de letter(s) waar het om gaat. U zegt dat de leerlingen in de komende spellingslessen gaan oefenen met schrijven van dit soort woorden.

Kern – Instructie 1**10**

Nadat u hebt verteld dat de oefeningen van vandaag over woorden met **ng/nk** en **sch/schr** gaan, schrijft u de volgende woorden op het bord:

Hij drinkt.

Hij dringt.

U maakt er de volgende zinnen van en leest ze voor:

“Hij drinkt zijn melk niet op.

Hij dringt zich naar voren, omdat hij haast heeft.”

Indien nodig, staat u even stil bij de betekenis van (*voor*)*dringen* en beeldt/legt u uit wat het is.

Vervolgens zegt u:

“Het verschil tussen *hij drinkt* in de eerste zin en *hij dringt* in de tweede zin is nauwelijks te horen. Als je wilt weten of het een woord met *ng* of *nk* moet zijn, is het soms handig om er een wij-zin van te maken. Dan hoor je veel beter of het *ng* of *nk* is. Luister maar: *Wij drinken onze melk niet op* en *Wij dringen ons naar voren, omdat we haast hebben*. Dan hoor je het verschil wel. We gaan nu even oefenen met een paar woorden. Luister goed, ik lees een zin op met een woord dat met *ng* of *nk* moet worden geschreven. Nadat ik het opgelezen heb, wijs ik een leerling aan die het woord, waar het om gaat, op het bord gaat schrijven. Om zeker te weten dat je het goed doet, maak je het woord eerst langer.”

De zinnen die u kunt gebruiken:

- *De steen zinkt naar de bodem van de zee. (De stenen zinken naar de bodem van de zee -> zinkt.)*
- *Wat zingt zij mooi! (Wat zingen zij mooi! -> zingt)*
- *Dat liedje klinkt bekend. (Die liedjes klinken bekend. -> klinkt)*
- *Hij drinkt een kop koffie. (Zij drinken een kop koffie. -> drinkt)*
- *Die jongen dringt naar voren. (Die jongens dringen naar voren. -> dringt)*

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U zegt:

“We gaan nu oefenen met woorden die je met *sch* of *schr* schrijft. Jullie hebben al eens geleerd dat als je in een woord */sg/* of */sgr/* hoort, je altijd *sch* en *schr* schrijft. Dus de */g/*-klank achter een *s*, schrijf je altijd met *ch* en niet met *g*.”

U schrijft op het bord:

...eef	...ift
...uin	...ijft
...aal	...oef

U zegt:

“Jullie zien hier twee rijtjes met delen van woorden. Daar horen nog letters voor te staan. Bij het eerste rijtje moet je steeds dezelfde drie letters invullen, namelijk *sch*. Bij het tweede rijtje vul je steeds dezelfde vier letters in: *schr*.”

U laat twee leerlingen de rijtjes op het bord aanvullen.

De leerlingen nemen vervolgens bladzijde 21 van het Werkboek voor zich en u maakt gezamenlijk opdracht 1. Daarna bespreekt u met de leerlingen oefening 2, 3 en 4 en gaan zij zelfstandig aan het werk.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U kijkt de oefeningen gezamenlijk na. Let op dat bij de oefening met de rijmwoorden er soms *sch*, maar ook *schr* voor geschreven kan worden. U kunt deze mogelijkheid aangrijpen om op de betekenis van de woorden in te gaan. Aan het eind van de les laat u een leerling nog een keer verwoorden wat je kunt doen om te weten of een woord met *ng* of *nk* geschreven moet worden (het woord langer maken). En wat de regel is bij woorden waarin je na de *s* een /g/-klank hoort. (Na een *s* volgt altijd *ch*.)

Antwoorden

Werkboek 5, blz. 21 en 22

1

1 jankt, 2 bang, 3 stang, 4 klinkt, 5 springt, 6 winkel, 7 drinken

2

2.1

bank, ring, pink

plank, tong, wang

2.2

zelfbedachte rijmwoorden

3

schrift scheur

schop schrik

schil schroef

schreeuw schaap

schuif scheef/schreef

schuim schrijf/schijf

4

scheppen, schuren, schillen, schokken, schamen, schaken, schikken, scholen, schatten
schrokken, schrikken, schroeven

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de gids, rondleiden** en **de bezoeker**.
- De leerlingen oefenen het toepassen van de leestekens hoofdletter (ook in eigennamen), punt, vraagteken en uitroepetekens, op de juiste plaats in de zin.
- De leerlingen worden zich bewust van de functie van de komma in opsommingen en het effect hiervan op de manier van lezen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 3

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 23 t/m 25

Extra oefening

- Werkboek 5, bladzijde 25, oefening 4 en 5

Betekenis van de woorden

- de gids:** De gids is iemand die bezoekers de weg wijst of hen rondleidt.
- rondleiden:** Als je iemand ergens rondleidt, dan laat je hem alles zien. Je vertelt er dingen bij die leuk zijn om te weten.
- de bezoeker:** Een bezoeker is iemand die iets bezoekt. Dat kan een museum zijn, een tentoonstelling of bijvoorbeeld The Palm Island.

Start**5**

U begint de les met het vertellen van een eigen ervaring:

“Ik was op Curaçao. Daar staan veel oude, bijzondere gebouwen. Heel veel mensen gaan daarnaartoe om die gebouwen te bezoeken. Ik liep daar rond en zag een oude kerk. Ik liep naar de gang. Daar zag ik een mevrouw die een rode paraplu in de lucht stak. Ik vond dat vreemd, want het regende helemaal niet. Er stond een grote groep mensen om haar heen. Ik liep ernaartoe. Ik vroeg: “Mevrouw, wat doet u?” De mevrouw zei: “Ik ga een rondleiding geven in de kerk. Wilt u meedoen? Loop maar mee en als u me in de drukte kwijtraakt, let dan op de rode paraplu, dan kunt u me weer vinden”.

U vertelt dat u toen begreep waarom die mevrouw haar paraplu in de lucht stak.

Kern – Instructie 1**15**

U laat de leerlingen Woordweb 3 zien en zegt:

“Die mevrouw waar ik het net over had, was een **gids**. Een **gids leidt** mensen **rond** in bijzondere gebouwen. Een **gids** weet heel veel van dat gebouw. Hij of zij heeft er veel over gelezen. Een **gids** heeft dus veel informatie verzameld. Mensen die dat gebouw gaan bezoeken, kunnen met zo’n **gids** mee. Die mensen noem je **bezoekers**. Ze lopen met **de gids** door het gebouw. Zo’n wandeling noemen we een **rondleiding**. Tijdens die **rondleiding** geeft **de gids** informatie over het gebouw. **De bezoekers** kunnen ook vragen stellen. Soms is **de rondleiding** gratis, maar meestal moet je ervoor betalen.”

U vraagt de leerlingen wie er wel eens met een **gids** een **rondleiding** heeft gemaakt. Wanneer leerlingen antwoorden, vraagt u waar dat was en of de **rondleiding** gratis was. U kunt ook vragen waar je **gidsen** tegen kunt komen (museum, wandelingen in de stad, bustrips, natuur, bergen, grotten, historische gebouwen).

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2**20**

De antwoorden die de leerlingen geven op de vraag waar je **gidsen** kunt tegenkomen, schrijft u op het bord, bijvoorbeeld: in de stad, het museum, bij de tentoonstelling, in de grotten en het Arikokpark.

U zegt:

“We hebben nu een hele rij plekken opgenoemd waar je een **gids** tegen kunt komen. Al die plekken zetten we niet zomaar achter elkaar. Tussen de verschillende plekken zetten we komma’s. Weten jullie nog hoe je een komma, een punt en een vraagteken noemt? (leestekens). Vandaag gaan we oefenen met leestekens. Zien jullie dat er voor het laatste woord, het woordje *en* staat? Onthoud dat voor het woord *en* bijna nooit een komma komt. Ik schrijf nu nog een zin op het bord.”

U schrijft op het bord:

Sandra Jordi en Esra waren in een kasteel.

(U kunt natuurlijk ook drie leerlingen in de klas noemen in de zin: en ... zitten in de klas.)

U leest deze zin voor en last een duidelijke pauze in na 'Sandra'. U zegt dat in deze zin nog een leesteken hoort te staan.

“Wie weet welk leesteken dat is en waar het moet staan?”
(een komma na Sandra)

U zegt:

“Zonder de komma zou Jordi de achternaam zijn van Sandra:
Sandra Jordi.”

U legt uit dat in opsommingen (als er een heleboel namen of dingen achter elkaar genoemd worden) vaak komma's worden gezet.

U schrijft een volgende zin op het bord:

In het kasteel waren ridders.

Daarna de volgende zin:

In het kasteel waren ridders de koning prinsen en prinsessen.

U vraagt waar in deze zin de komma's moeten staan. (Na *ridders* en de *koning*.)

U zegt:

“Bij een komma wacht je even en gaat de stem omhoog.”

U leest de zin voor en laat duidelijk horen dat de stem hoog blijft bij *ridders*, *de koning* en *prinsen* en pas naar beneden gaat bij *prinsessen*. In de korte zin 'In het kasteel waren ridders', gaat de stem bij *ridders* naar beneden.

U trekt de conclusie dat bij een komma de stem omhoog gaat en bij een punt naar beneden.

De leerlingen gaan opdracht 1 op bladzijde 22 van het Werkboek maken. U bespreekt de oefening en maakt de eerste twee zinnen gezamenlijk. De rest van de oefening kunnen de leerlingen zelfstandig maken.

Bij de tweede opdracht lopen de zinnen achter elkaar door. Ook hier ontbreken de leestekens. U kunt de tekst eerst gezamenlijk in zinnen opdelen en dan de leerlingen de leestekens zelfstandig laten invullen.

extra opdrachten: - Werkboek 5, bladzijde 25, oefening 4 en 5

Afsluiting	5
-------------------	----------

Nadat u de oefeningen hebt nagekeken, sluit u de les af met een spelletje.

U vertelt dat om de beurt iemand een zin gaat opzeggen voor de klas. De klas moet dan raden of er aan het eind van de zin een punt, een vraagteken of een uitroepteken komt. U doet zelf de eerste zin.

- 1 De flat was heel hoog!
- 2 Wordt het buiten al een beetje schemerig?
- 3 De **gids** geeft een **rondleiding**.
- 4 Palm Island trekt veel **bezoekers**.
- 5 Dat is een gekke vorm!
- 6 Wat is een ander woord voor burcht?
- 7 Hij viel uit het venster, boem!
- 8 Bescherm je wel je lippen tegen de zon?
- 9 De ridders schuilen achter de kantelen.
- 10 De sommen waren moeilijk?

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, bladzijde 23 t/m 25

1

- 1 Sandra wrijft zachtjes over het harnas.
- 2 Zou dit harnas door een ridder gedragen zijn?
- 3 In de helm zit een spleet.
- 4 Daar keek de ridder door.
- 5 Opeens gaat de spleet met een klap dicht.
- 6 Pats!
- 7 Wat is dat? Vraagt Esra bang.
- 8 "Dat was het spook van de ridder", zegt Jordi stoer.
- 9 Dan merken de kinderen dat de deur op slot zit.
- 10 Wat moeten ze nu beginnen?

2

Sandra doet het raam open. "Help, help!", roept ze hard. We zitten opgesloten. Een paar bezoekers staan stil. Ze wijzen naar boven. "Wat is er aan de hand?", vraagt de gids. Dan ziet hij Sandra, Jordi en Esra. Hij loopt vlug naar boven en doet de deur open met een sleutel. "Het spijt me", zegt hij. Ik had hem per ongeluk op slot gedaan.

3

- Bij zin 1 hoort b.
Bij zin 2 hoort c.
Bij zin 3 hoort a

extra 4

- Bij zin 1 hoort a.
Bij zin 2 hoort c.
Bij zin 3 hoort b

extraplus 5

een zelfbedacht verhaaltje dat moet passen bij de gegeven leestekens

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **malen, het graan, de as** en **in beweging zetten**.
- De leerlingen oefenen het vaststellen van onderwerp en deelonderwerpen in een weettekst.
- De leerlingen oefenen het noemen van enkele bijzonderheden van het onderwerp.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 5

Individueel

- Taalleesboek, bladzijde 34 en 35
- Werkboek 5, bladzijde 26 t/m 32

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 36
- Werkboek, bladzijde 31 en 32, oefening 5.1 t/m 6

Vorbereiding

- U neemt een pak meel mee.
- U zet de beamer klaar voor het filmpje ‘Graan malen in de molen’ – via deze link http://schooltv.nl/share/WO_NTR_429429 of op schooltv.nl zoeken naar ‘graan malen’.

Betekenis van de woorden

malen:	Als je iets maalt, dan maak je het fijn. Je maakt er heel kleine stukjes van.
het graan:	Graan zijn de zaadkorrels van bijvoorbeeld tarwe, haver, rogge of gerst. Van graan wordt meel gemalen. Dan kun je het gebruiken om bijvoorbeeld brood van te bakken.
de as:	Een wiel heeft een as. Dat is de staaf waaromheen het wiel draait. De as zit in het midden van het wiel.
in beweging zetten:	Als je iets in beweging zet, laat je het bewegen. Als je een wiel een duw geeft, gaat het draaien. Het wiel komt in beweging.

Start**5**

U zet het pak meel op tafel en maakt het open. U neemt er een handje meel uit en laat de leerlingen aan het meel voelen.

U zegt:

“Waarom denken jullie dat ik jullie het meel laat voelen? Ik wil jullie laten voelen hoe fijn het is. Je voelt het bijna niet tussen je vingers. Hoe is dat meel zo fijn geworden? Het is **gemalen**.”

Voordat we er verder over praten, laat ik jullie een filmpje zien hoe **graan gemalen** wordt.”

Kern – Instructie 1	10
----------------------------	-----------

U start het schooltv-filmpje ‘Graan malen in de molen’.

Als het filmpje afgelopen is, laat u ook het Woordweb 5 zien.

U zegt:

“We hebben gezien dat meel **gemalen graan** is. **Het graan** is de korrels van planten zoals tarwe en rogge, die boeren op het land laten groeien. Als de planten afgesneden worden, verzamelen ze alle korrels die eruit vallen. Dat is **het graan**.

Het graan ging vroeger naar de molen. Tegenwoordig zijn er niet veel molens meer. **Het graan** wordt nu elektrisch **gemalen**. Maar hoe ging dat eigenlijk met een molen? Hoe **maakt** een molen **het graan** fijn? Jullie hebben er net een filmpje over gezien en in de volgende les lees je er van alles over, maar ik wil alvast twee woorden uitleggen: **de as** en **in beweging zetten**.

Een molen heeft een **as**, maar je fiets ook. Als je gaat trappen op een fiets, gaat de ketting draaien. Die **zet** via **de as** het achterwiel **in beweging**. Daardoor gaat het wiel ronddraaien en wordt de fiets vooruitgeduwd. Bij een molen is een **as** een ijzeren stang die vastzit aan de wieken. Als de wieken en **de as** gaan draaien, gaan de molenstenen ook draaien. Tussen de molenstenen wordt **het graan** dan **gemalen** en krijg je meel.”

U vraagt wie thuis een pak meel heeft zien staan. U vraagt waarvoor dat meel gebruikt wordt. Dan vraagt u wat je allemaal van meel kunt maken. (brood, koekjes, pannenkoeken, enzovoort)

De leerlingen zoeken bladzijde 26 en 27 in het Werkboek op. U maakt opdracht 1 en 2 gezamenlijk. U legt uit wat de bedoeling van de trap bij nummer 2 is. (De trap geeft de volgorde aan hoe je van **graan** brood kunt maken.)

U herhaalt de vorige Woordwebben met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	25
----------------------------	-----------

U zegt:

“Nu we weer een aantal nieuwe woorden hebben leren kennen, gaan we praten over het onderwerp van een weettekst. Wat betekent dat eigenlijk: het onderwerp van een tekst?” (Waar de tekst over gaat.)

“Laten we de tekst lezen op bladzijde 34 van het Taalleesboek. De tekst heet ‘Molens’.”

U leest de tekst gezamenlijk via beurten. Als er woorden zijn die niet duidelijk zijn, bespreekt u die. U stelt naar aanleiding van de tekst de volgende vragen:

- “Waar gaat de hele tekst over?
- Hoeveel alinea’s heeft de tekst?
- Wat is het onderwerp van de eerste alinea?
- En van de tweede alinea?
- En van de derde alinea?
- Hoe werkt een watermolen?”

U laat de rechertekening op bladzijde 34 van het Taalleesboek bekijken en vraagt:

- “Is het voor watermolens ook nodig dat het waait? Waarom niet?
- Waar werden de molens vroeger voor gebruikt?
- En waar worden ze nu voor gebruikt?”

U vat als volgt samen:

“De hele tekst gaat dus over molens. Dat is het onderwerp van de hele tekst. We hebben gezien dat elke alinea ook een onderwerp heeft, het deelonderwerp, en over die onderwerpen worden nog wat andere dingen verteld.

Opdracht 3 op bladzijde 29 van het Werkboek gaat over deze tekst. Laten we kijken of we het antwoord weten.”

U maakt de opdracht gezamenlijk en leest vervolgens de tekst ‘Andere molens’ op bladzijde 35 van het Taalleesboek. Eventuele moeilijke woorden legt u uit. U bespreekt de tekst aan de hand van de eerdergenoemde vragen. (Waar gaat de hele tekst over, hoeveel alinea’s, wat is het onderwerp van de eerste alinea, wat van de tweede, wat van de derde alinea.)

Daarna bespreekt u kort opdracht 4.1 t/m 4.3 op bladzijde 29 en 30 van het Werkboek. De leerlingen gaan deze zelfstandig maken.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 36
- Werkboek, bladzijde 31 en 32, oefening 5.1 t/m 6

Afsluiting	5
-------------------	----------

Aan het eind van de les evalueert u de les van vandaag. U vraagt een leerling om te vertellen wat ze hebben geleerd vandaag. Een andere leerling kan eventueel aanvullen. Ook vraagt u met welke opdracht ze de meeste moeite hadden. Laat leerlingen hun keuze uitleggen.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, bladzijde 26 t/m 32

1

1 3, 2, 1, 4

2 *het graan, een molen/malen, het meel, het brood*

2

de wielas, de trapas, de wielas

3

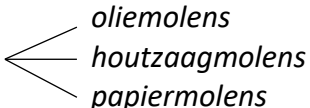
a Ze worden aangedreven door de wind.

c De bovenkant van een molen kan draaien.

4.1

De tekst gaat over andere soorten molens.

4.2

andere molens

4.3

oliemolen: olie, zaadjes

papiermolen: papier, linnen, oude kleren

extra 5.1

d hoe een korenmolen werkt

extra 5.2

1 *Dat komt omdat de wind tegen de wieken blaast.*

2 *Dat komt omdat de wieken draaien.*

3 *Dat komt omdat de as draait.*

extra 6

Dat komt doordat de as draait.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het toepassen van de komma in opsommingen en tussen opeenvolgende bijvoeglijke naamwoorden.
- De leerlingen oefenen het verklaren van enkele spreekwoorden en zegswijzen met betrekking tot molens.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 33 t/m 36

Extra oefening

Werkboek 5, bladzijde 35 en 36, oefening 4 t/m 6

Start**5**

U herinnert de klas aan de les waarin aandacht werd besteed aan leestekens. U vertelt dat ze daar vandaag ook weer mee gaan oefenen. En dat u het later in de les over uitdrukkingen met molens wilt hebben.

U zegt:

“Nu gaan we eerst weer aan de slag met het plaatsen van komma’s in zinnen. Wie weet nog wanneer je een komma in de zin zet?” (wanneer er een heleboel namen of dingen achter elkaar genoemd worden, dus bij een opsomming)

Kern – Instructie 1**15**

U vertelt dat er naast een opsomming van namen of dingen ook een komma in de zin komt bij opsommingen van andere woorden.

“Er komt ook een komma in de zin wanneer je iets zegt over een mens of een ding waarbij je meerdere bijvoeglijke naamwoorden gebruikt. Ik noem een voorbeeld: ‘Dat is een mooie, grote boom!’ of ‘Dat is zo’n lieve, vrolijke meid!’”.

U vraagt vervolgens de leerlingen voorbeelden te bedenken bij voorwerpen in de klas, bijvoorbeeld ‘de volle, kleine tafel’ of ‘het grote, groene bord’.

De leerlingen nemen het Werkboek voor zich op bladzijde 33 en u maakt opdracht 1.1 en 1.2 gezamenlijk. U bespreekt opdracht 2 en 3 met de leerlingen en laat ze vervolgens zelfstandig aan het werk gaan. U loopt rond om te helpen waar dat nodig is.

Wanneer de leerlingen klaar zijn, kijkt u de oefeningen gezamenlijk na.

Kern – Instructie 2**20**

U zegt:

“We hebben zojuist een aantal opdrachten gemaakt die over molens gingen. Vandaag wil ik jullie een paar uitdrukkingen leren die iets met molens te maken hebben.”

U schrijft de volgende uitdrukkingen op het bord:

Een klap van de molen gekregen hebben.

Wie het eerst komt, het eerst maalt.

Het zit al in de molen.

U zegt:

“Dit zijn uitdrukkingen. Dat betekent dat als je dit zegt, je niet bedoelt dat je bijvoorbeeld een klap van de molen hebt gekregen, maar dat het eigenlijk iets anders betekent. Ik ga nu voorbeelden oplezen die bij deze uitdrukkingen horen. Jullie moeten proberen te bedenken welk voorbeeld bij welke uitdrukking hoort. Jullie mogen met je buurman of buurvrouw overleggen.”

U leest de volgende drie stukjes tekst voor:

- 1 “Vader heeft een tijdje geleden een oude fiets naar de fietsenmaker gebracht om hem op te laten knappen. De fietsenmaker had het erg druk. Het kon wel even duren, zei hij. Een week later gaat vader weer naar de fietsenmaker en vraagt of de fiets al klaar is. De fietsenmaker zegt dat de fiets nog niet helemaal klaar is, omdat hij een nieuw achterwiel moest bestellen. Dat komt over een paar dagen. ‘Het duurt niet lang meer’, zegt hij.
- 2 Laatst was ik op weg naar de winkel. Toen zag ik een paar jongens stenen naar een katje gooien. Er kwam een meneer aan en die was heel kwaad. Hij riep: “Zeg, hou daar eens mee op. Zijn jullie nou helemaal gek geworden?”
- 3 Juf is bezig sommen uit te leggen aan haar tafel. Daniëlle staat al te wachten als Davy eraan komt. Hij wil voordringen. Maar juf zegt: “Even wachten Davy, Daniëlle was het eerst.”

U bespreekt met de leerlingen welke uitleg zij denken dat bij de uitdrukking hoort. U laat hen dat ook toelichten. Vervolgens leest u de voorbeelden nog eens voor en geeft u de volgende uitleg erbij.

- 1 “Het zit al in de molen. Dit betekent: er wordt al aan gewerkt, zoals met tarwe in een molen. De molenaar is ermee bezig, het kan niet lang meer duren of er is meel van gemalen.
- 2 Hebben jullie een klap van de molen gehad? Dit betekent: niet goed bij je verstand zijn, bijvoorbeeld omdat je een klap van een ronddraaiende molenwiek tegen je hoofd hebt gekregen.
- 3 Wie het eerst komt, het eerst maalt. Dit betekent: ieder moet op zijn beurt wachten. Als je vroeg komt, ben je snel aan de beurt; kom je laat, dan moet je wachten. Zoals het ook vroeger gebeurde wanneer de boeren met wagens vol graan naar de molen gingen om het te laten malen.”

U vertelt erbij dat die uitdrukkingen zijn bedacht in de tijd dat er in Nederland nog veel molens gebruikt werden. Dat gebeurt nu niet meer, maar de uitdrukkingen bestaan nog steeds en die worden nog vaak gebruikt.

extra opdrachten: - Werkboek 5, bladzijde 35 en 36, oefening 4 t/m 6

Afsluiting	5
-------------------	----------

U vraagt een leerling om te vertellen wat de klas vandaag geleerd heeft. (We hebben geoefend met leestekens, met komma's om precies te zijn. Die gebruik je bij opsommingen van dingen, namen en bijvoeglijke naamwoorden. Voor de woordjes *of* en *en* zet je geen komma. En we hebben drie uitdrukkingen geleerd die te maken hebben met een molen. U kunt ze nog een keer laten noemen, met de betekenis.)

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, bladzijde 33 t/m 36

1.1

- a omdat je daar even wacht bij het voorlezen
- b omdat je stem daar omhoog gaat bij het lezen
- c omdat er veel dingen opgenoemd worden

1.2

- b Voor de woordjes 'of' en 'en' zet je geen komma.

2

- 1 Om molens te laten draaien had je wind, water of paarden nodig.
- 2 De boeren gingen met tarwe, haver en rogge naar de molen.
- 3 Aan een molen draait van alles: wiken, assen, molenstenen.
- 4 Weet jij wat er in korenmolens, oliemolens, houtzaagmolens en papiermolens gedaan werd?

3.1

- 1 een komma
- 2 De molenstenen zijn groot en plat.

3.2

bijvoorbeeld:

1 een (mooie, nieuwe) winkel	3 een prachtig, geheimzinnig kasteel
2 een grote, oude kerk	4 een draaiende, versierde molen

extra 4

zelfbedachte opsommingen, voorzien van komma's

extra 5

- 3 Dan laat hij de lange, machtige wieken draaien.
- 4 De mensen komen per auto, fiets of brommer naar de molen.
- 6 Van het meel bakken ze bruin brood, krentenbrood of pannenkoeken.
- 7 Als er feest is worden de wieken versierd met rode, witte en blauwe vlaggetjes.
- 8 In de molen wordt dan van alles verkocht: koekjes, pannenkoeken en postkaarten met de molen erop.

extraplus 6

bijvoorbeeld:

- 1 In deze straat staan verschillende gebouwen: een bank, en warenhuis en een bioscoop.
- 2 Op het postkantoor versturen ze pakjes, brieven en postkaarten.
- 3 Dit is een kasteel. Dat kun je zien aan de ophaalbrug, de torens en de muren.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de bejaarde**, **het bejaardenhuis** en **de verzorging**.
- De leerlingen oefenen het luisteren naar en reageren op een voorgelezen tekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 3

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 37 t/m 39

Betekenis van de woorden

de bejaarde:	Een bejaarde is een oudere persoon. Dat is iemand van 65 jaar of ouder.
het bejaardenhuis:	Een bejaardenhuis is een huis waar bejaarden wonen en verzorgd worden.
de verzorging:	Als je mensen, planten of dieren verzorgt, dan geef je hun wat ze nodig hebben, bijvoorbeeld eten en drinken, maar ook aandacht en schone kleren.

Start**5**

U vraagt:

“Wie heeft eens Huize Maristella in Savaneta bezocht?”

U laat de leerlingen reageren en u houdt daar een kort gesprek over.

Mochten er geen reacties komen, dan vervolgt u:

“Huize Maristella is een **bejaardenhuis** waar oudere mensen verblijven en verzorgd worden. Ik ga volgende week op bezoek bij mijn oma. Zij woont in een **bejaardenhuis**. Mijn oma woonde eerst in een eigen woning, maar toen opa dood ging, is ze naar een **bejaardenhuis** gegaan. In het **bejaardenhuis** woont ze tussen allemaal andere **bejaarden** en er is van alles te doen: zingen, knutselen en sporten. Ze vindt het heel gezellig.” (U kunt hier ook uitleggen dat het op Aruba niet zo gewoon is dat bejaarden naar een **bejaardenhuis** gaan. In Nederland gebeurt dat veel vaker, omdat familie vaak niet in de buurt woont en er ook veel meer **bejaardenhuizen** zijn.)

Kern – Instructie 1**15**

U vervolgt:

“Soms wonen **bejaarden** in een **bejaardenhuis** omdat ze dingen niet zo goed meer kunnen, bijvoorbeeld traplopen, douchen, stofzuigen, boodschappen doen en koken. Zij krijgen dan **verzorging**. Dat betekent dat ze door bejaardenverzorgers worden geholpen met alles wat ze niet meer zelf kunnen.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. Daarbij herhaalt u de woorden. Richt uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Ik kom best vaak in het **bejaardenhuis**. Ik merk aan mijn oma/moeder dat ze het wel fijn vindt als ik kom. Wie van jullie is wel eens in een **bejaardenhuis** geweest?
- Bij wie ben je dan geweest?
- Krijgt die ook **verzorging**? Doet hij/zij alles nog zelf?
- Zou je later zelf in een **bejaardenhuis** willen wonen? Waarom wel/niet?
- Waar kunnen **bejaarden** wonen die niet in een **bejaardenhuis** willen?

De leerlingen nemen het Werkboek voor zich op bladzijde 37 t/m 39. U bespreekt de oefeningen 1 en 2 die over de nieuwe woorden van deze en de vorige les gaan. De leerlingen maken de oefeningen en u kijkt ze na afloop gezamenlijk na.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2**20**

U vertelt de leerlingen dat ze nu naar een verhaal gaan luisteren en dat ze er daarna over gaan praten.

U leest het volgende fragment voor:

De oma van Jani kijkt Jani en Mark verdrietig aan.

“Ik moet uit mijn huis”, zegt ze. “De volgende maand al. Het stond in een brief die ik van de gemeente heb gekregen.”

“Maar waarom?” roept Mark. “Dat kan toch niet zomaar!”

“De gemeente wil flats bouwen op deze plek”, zegt ze met een zucht. “In flats kunnen veel meer mensen wonen dan in een gewoon huis.”

“Maar waar moet u dan naartoe?” vraagt Jani wanhopig. Oma haalt haar schouders op. “Naar een verzorgingshuis”, denk ik.

“Er is niets aan te doen. Ik heb al gebeld en geschreven. Ik krijg er wel geld voor, hoor. Daar gaat het niet om. Maar ik wil hier gewoon niet weg. We waren altijd zo gelukkig hier.”

“We?” vraagt Mark.

“Mijn man en ik”, legt oma Lena uit.

“Het was een goede man, altijd vrolijk. Maar tien jaar geleden ging hij dood. We hebben hier veertig jaar gewoond.”

“O”, zegt Mark. Meer weet hij niet te zeggen. Hij kijkt naar de foto. De oude vrouw strijkt over haar gezicht. Ze ziet er moe uit.

U gaat kort in op het woord ‘gemeente’. Het gemeentehuis is een soort bestuursgebouw, zoals we dat op Aruba kennen. De gemeente regelt dingen voor de overheid, de regering. Je haalt bijvoorbeeld je paspoort bij de gemeente.

Vervolgens vraagt u de leerlingen wat ze van het verhaal vinden. U kunt de volgende vragen stellen:

- Kun je zomaar uit je huis gezet worden? (U maakt duidelijk dat het inderdaad soms mogelijk is dat mensen gedwongen worden hun huis te verlaten of te verkopen, bijvoorbeeld als er wegen of fietspaden op die plek gemaakt moeten worden, of als mensen de huur niet betalen.)
- Wat vind jij ervan?
- Wat zou je ertegen kunnen doen? (een ander huis zoeken, vragen of de gemeente je daarbij helpt.)
- Waarom wonen oude mensen/bejaarden in een verzorgingshuis?
- Waar wonen jouw opa en oma? Willen ze liever ergens anders wonen?
- Zou je later zelf naar een verzorgingshuis willen als je veel verzorging nodig hebt? Waarom wel/niet?

Afsluiting	10
-------------------	-----------

De les wordt afgesloten met een raadspel. De leerlingen nemen bladzijde 40 van het Taalleesboek voor zich en u vraagt welke gebouwen ze herkennen. U geeft een aantal leerlingen de beurt om te zeggen welk gebouw ze kennen en vraagt hen of ze iets over dat gebouw kunnen vertellen. U herinnert hen aan de nieuwe woorden uit de vorige lessen zoals de burcht, de flat en de sporthal. U schrijft de woorden op het bord zodat de leerlingen die over kunnen nemen.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, bladzijde 37 t/m 39

1

De bejaarden krijgen verzorging in het bejaardenhuis door een verzorger.

De bezoekers krijgen een rondleiding in het museum door een gids.

2

A Wat zegt de vader van Violet?

	<u>waar</u>	<u>niet waar</u>
<i>1 Ik geef een rondleiding.</i>	x	
<i>2 Ik ben een bezoeker.</i>		x
<i>3 Ik loop de hele dag te huppelen.</i>		x
<i>4 Voor mijn werk moet je opgewekt zijn.</i>		x
<i>5 Ik werk in een museum.</i>	x	
<i>6 Ik ben een gids.</i>	x	

B Wat zegt de opa van Violet?

	waar	niet waar
<i>1 Ik werk in een museum.</i>		x
<i>2 Ik geef een rondleiding.</i>		x
<i>3 Ik woon in een bejaardenhuis.</i>	x	
<i>4 Ik loop de hele dag te huppelen.</i>		x
<i>5 Ik ben een bezoeker.</i>		x
<i>6 Ik krijg verzorging.</i>	x	

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die beginnen met **s** of **z**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met **gt** en **cht**.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 40 t/m 42

Start**5**

U schrijft nog een keer de volgende woorden op het bord:

zeldzaam soep ring drank schrift lacht

U herinnert de leerlingen eraan dat ze gaan oefenen met woorden die allemaal iets lastigs hebben om te schrijven. U vertelt dat in de vorige spellingsles woorden met *ng/nk* en woorden met *sch/schr* zijn behandeld. U streept die woorden weg.

De woorden *zeldzaam*, *soep* en *lacht* blijven over. U vertelt dat ze nu gaan oefenen met woorden die met *s* of *z* en *-cht* worden geschreven.

Kern – Instructie 1**15**

U schrijft op het bord:

zucht suf zacht sap

U vraagt een leerling de vier woorden voor te lezen. U herhaalt de woorden waarbij u duidelijk het verschil laat horen tussen de *s* en *z*. Tegelijkertijd wijst u op de letters *s* en *z*.

U zegt:

“Ik dicteer nu een aantal woorden met *s* of *z* en jullie moeten die in jullie Werkboek, op bladzijde 41 opschrijven:

- zingt	- zuur	- zoet
- soms	- zout	- zit
- zand	- saai	- zaak
- sap	- soep	- soort

U let bij het dicteren goed op de uitspraak van de *s* en de *z*. Na elke twee woorden schrijft u deze op het bord, zodat de leerlingen meteen kunnen controleren of ze het goed hebben geschreven.

Kern – Instructie 2**20**

U zegt:

“We zagen in het rijtje woorden met s en z ook het woord *zacht* staan. Dat woord eindigt op *-cht*. De meeste woorden met de klank /gt/ worden geschreven met *cht*. We hebben eerder al geleerd dat de uitzonderingen zijn: *ligt, legt* en *zegt*.”

De leerlingen pakken hun Werkboek erbij op bladzijde 40. U maakt opdracht 2 gezamenlijk waarbij u de leerlingen om de beurt naar een rijmwoord laat zoeken. Ook vraagt u de leerling hoe hij denkt dat het woord geschreven wordt. U schrijft het vervolgens op het bord. De leerlingen nemen de woorden over in hun Werkboek.

U bespreekt opdracht 3 en 4 door de plaatjes te benoemen, zodat de leerlingen weten welk woord met het plaatje bedoeld wordt. Vervolgens laat u de leerlingen de oefeningen zelfstandig maken. Mocht er niet voldoende tijd zijn, kunt u ervoor kiezen om opdracht 3.2 over te slaan en door te gaan met opdracht 4. Tijdens het maken van de opdracht, loopt u rond en biedt u uw hulp aan waar dat nodig is.

Afsluiting**5**

U sluit de les af met een spelletje Galgje. Het te raden woord is:
schrijfoefening

Antwoorden

Werkboek 5, bladzijde 40 t/m 42

1

De dicteewoorden staan in de les.

2

zelfbedachte rijmwoorden

3**3.1**

zeil, zwaan, zon, sok, zweep, staart, zeep, zaag, stuur

3.2

zelfbedachte rijmwoorden bij opdracht 3.1

4

zwaar, zacht, pech, schat, lacht, soort, scheef, schram, zuur, slacht, schuif, tang

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het beschrijven van personen die in een bepaalde stemming verkeren.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 43 t/m 46

Extra oefening

Werkboek 5, bladzijde 44 en 45, oefening 4 t/m 6

Start**5**

U zegt:

“We hebben in een eerdere les al eens gezien dat mensen soms in verhalen zo worden beschreven, dat je weet hoe iemand eruit ziet. En dat je dan ook kunt bedenken hoe die zich voelt. Bijvoorbeeld wanneer je leest dat iemand huppelt en fluit, dan weet je dat die vrolijk is en zich goed voelt. Wij gaan vandaag leren hoe je kunt opschrijven hoe iemand zich voelt. We gaan dat eerst samen oefenen.”

Kern – Instructie**30**

U vertelt het volgende:

“Tom stampte met zijn voeten op de grond, greep zijn tekening woest beet en drukte het met beide handen helemaal in elkaar. Daarna smeed hij de prop met een grote zwaai in de hoek van de kamer.”

U vraagt nu aan de leerlingen wat er met Tom aan de hand is. (Hij is heel erg boos, woest, verschrikkelijk kwaad.)

Vervolgens vertelt u:

“Rita is in een heel hoge klimtoren geklommen. Ze is helemaal boven en ze kijkt over de rand. Plotseling begint ze te rillen en te beven. Het zweet breekt haar uit.”

U vraagt nu wie er kan vertellen wat er met Rita aan de hand is. (Ze is bang, angstig, doodsbenuwd.)

Daarna stelt u de volgende vragen:

- “Wat doet een kat als hij boos is?” (Die blaast, zet een hoge rug op, krijgt een dikke staart.)
- “Wat doe jij als je boos bent?” (met de deur slaan, de stoel omgooien, hard schreeuwen, huilen)

Als laatste laat u enkele leerlingen uitbeelden wat je doet als je jezelf boos, verdrietig, bang of vrolijk voelt.

U vraagt:

“Wie weet nog andere woorden voor vrolijk en verdrietig?”
(opgewekt en bedroefd)

“En hoe loop je ook alweer als je bedroefd bent?” (sjokken)

De leerlingen nemen bladzijde 43 van het Werkboek voor zich. U leest de twee zinnen bij opdracht 1.1 hardop voor en maakt de opdracht gezamenlijk. Ook 1.2 maakt u klassikaal, waarbij u een aantal leerlingen vraagt hoe je de gevoelens *verbaasd* en *boos* zou kunnen omschrijven.

U kunt ook een leerling aanwijzen en deze vragen om verbaasd te kijken, dus hem/haar te laten uitbeelden hoe je doet als je verbaasd bent. Een andere leerling laat u dit verwoorden. Uiteindelijk schrijft u de correcte zinnen op het bord zodat de leerlingen deze kunnen overnemen.

Nadat u de opdrachten 2 en 3 klassikaal besproken hebt, kunnen de leerlingen zelfstandig in tweetallen aan het werk. U loopt de klas rond om te helpen waar dat nodig is.

Extra oefening

Werkboek 5, bladzijde 45 en 46, oefening 4 t/m 6

Afsluiting	10
-------------------	-----------

Als afsluiting laat u enkele leerlingen hun antwoorden voorlezen. Ook vraagt u de leerlingen wat ze lastig vonden aan de opdracht.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, bladzijde 43 t/m 46

1.1

Dat kun je zien aan ‘danst’ en ‘huppelt’. En dat doe je als je vrolijk bent.

1.2

bijvoorbeeld:

1 Ron kijkt met grote ogen naar het kasteel.

2 Mirla schreeuwt tegen Roland en ze kijkt heel kwaad.

2

bijvoorbeeld: Ze kruipen heel dicht tegen elkaar aan. Jonathan begint te huilen. Mark doet zijn handen voor zijn oren en knijpt zijn ogen stijf dicht.

3

bijvoorbeeld: Mark loopt met een gebogen hoofd langzaam naar huis. De tranen lopen over zijn wangen.

extra 4

bijvoorbeeld: Ze dansen en beginnen te zingen.

extra 5

bijvoorbeeld: Stokstijf blijft ze staan.

extraplus 6

eigen tekst over Brenda. In de tekst moet omschreven worden dat Brenda boos en verdrietig is, maar deze woorden mogen niet gebruikt worden.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **bedroefd** en **opgewekt**.
- De leerlingen oefenen het beschrijven van personen die in een bepaalde stemming verkeren.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordspoor 2

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 47 en 48

Betekenis van de woorden

bedroefd: Bedroefd is: verdrietig. Bijvoorbeeld wanneer iemand je pijn doet, dan wordt je bedroefd.

opgewekt: Opgewekt is: in een goed humeur. Opgewekte mensen zijn vrolijk. Bijvoorbeeld als je een goed cijfer hebt gehaald voor je toets, dan voel je je opgewekt.

Start**5**

U begint de les met een rollenspel voor de klas. U vraagt een leerling tegenover u te gaan zitten en uit te beelden dat hij/zij **bedroefd** is (omdat bijvoorbeeld zijn hondje ziek is). U verwoordt vervolgens wat u ziet, bijvoorbeeld:

“Ik zie dat je niet vrolijk bent. Je lijkt wel te huilen. Je zit met je hoofd naar beneden en praat helemaal niet met me. Ben je soms **bedroefd**?”

Wanneer de leerling bevestigt dat hij **bedroefd** is omdat zijn hondje ziek is, richt u zich tot de klas en de leerling gaat terug naar zijn plaats.

Daarna beeldt hij uit **opgewekt** te zijn (omdat hij een 10 heeft gehaald voor zijn toets).

Kern – Instructie**30**

U zegt:

“Jullie gaan nu hetzelfde met elkaar doen. Draai je om, met het gezicht naar elkaar toe. De leerlingen die aan de raamkant zitten, gaan uitbeelden dat ze kwaad zijn. Je buurman vertelt je wat hij ziet. Dus als je met je vuist slaat of je wenkbrauwen fronst, dan wil ik jouw buurman dat horen vertellen.”

U herhaalt het rollenspel met andere emoties, zoals blij, bang en moe. Na afloop vraagt u enkele leerlingen wat ze hebben gezien bij hun buurman/buurvrouw.

Vervolgens nemen de leerlingen bladzijde 47 en 48 van het Werkboek voor zich. U bespreekt de opdrachten 1 tot en met 5. De eerste opdracht maakt u klassikaal als voorbeeld voor de rest van de opdrachten. De leerlingen maken de opdrachten in tweetallen.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

Als afsluiting kijkt u de oefeningen na door de situaties na te laten spelen voor de klas. U schrijft de juiste zinnen op het bord.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, bladzijde 47 en 48

1

bijvoorbeeld:

Ze heeft haar wenkbrauwen naar beneden en ze lacht niet.

2

bijvoorbeeld:

Hij moet huilen. Hij kijkt verdrietig.

3

bijvoorbeeld:

Ze moet liggen. Ze zucht en legt haar voeten op een stoel.

4

bijvoorbeeld:

Hij lacht. Hij maakt grapjes.

5

bijvoorbeeld:

Hij wil de juf niet zien. Hij kijkt boos.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst.
- De leerlingen oefenen het noemen van enkele bijzonderheden van het onderwerp.
- De leerlingen oefenen de denkrelatie oorzaak-gevolg.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 44
- Werkboek 5, bladzijde 49 t/m 53

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 43
- Werkboek 5, bladzijde 51 t/m 53, oefening 3.1 t/m 5

Start**5**

U schrijft op het bord:

het schema

U vraagt de leerlingen wat zij nog weten van de lessen over hoe je een tekst in een schema zet. U maakt aan de hand van de antwoorden een woordveld. Dingen die de leerlingen kunnen zeggen, zijn: (weet)teksten, alinea, onderwerp, deelonderwerp, oefenen, opschrijven, vertakking, enzovoort. U vertelt dat de les van vandaag ook over het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst gaat. U vraagt de leerlingen of zij nog weten wat een weettekst is. (Dat is een tekst waar je iets van leert.)

Kern – Instructie 1**30**

De leerlingen nemen bladzijde 44 van het Taalleesboek voor zich. U leest de tekst voor.

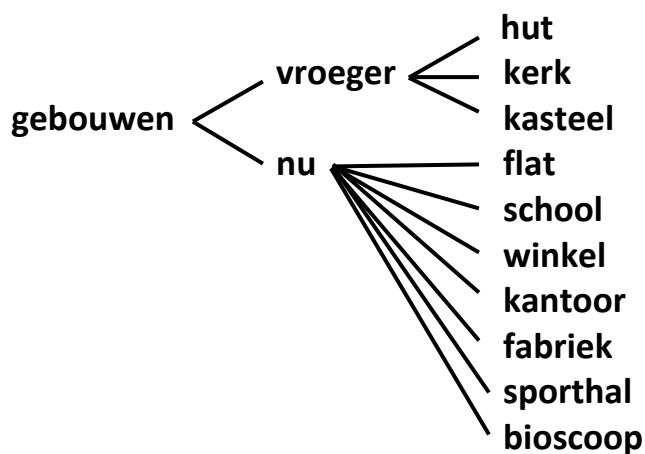
U vraagt:

“Waar gaat de hele tekst over?” (gebouwen van vroeger en van nu)

“Welke gebouwen van vroeger worden er genoemd?” (hut, kerk, kasteel)

“Welke gebouwen van nu worden genoemd?” (flats, scholen, winkels, kantoren, fabrieken, sporthal, bioscoop)

U staat even stil bij de woorden die in de tekst genoemd worden en controleert of de leerlingen de betekenis weten. Wanneer die duidelijk is, schrijft u op het bord, *gebouwen* met daarachter twee vertakkingen:

U vat de tekst nog een keer samen aan de hand van het schema:

“We hebben gelezen dat de hele tekst over gebouwen gaat. In de eerste alinea wordt er over vroeger gesproken, in de tweede alinea over nu. Ook worden er voorbeelden genoemd van gebouwen van vroeger en van nu. Zo kun je vroeger en nu weer opdelen in welke gebouwen er vroeger werden gebouwd en welke nu.

Weten jullie ook waarom de mensen zich veilig voelden in een kasteel?” (De muren waren heel dik.)

“Er wordt veel meer gebouwd dan vroeger. Hoe komt dat?” (Er zijn veel meer mensen dan vroeger.)

“Waarom zijn er zoveel soorten gebouwen?” (omdat de mensen in alle gebouwen iets anders doen: wonen, leren of iets voor hun plezier.)

De leerlingen nemen hun Werkboek voor zich op bladzijde 49. U maakt oefening 1 gezamenlijk.

Kern – Instructie 2	30
----------------------------	-----------

Wanneer de opdracht is afgerond, verwijst u nog eens naar de tekst over de soorten gebouwen.

U zegt:

“We hebben gezien hoe je een tekst kunt indelen en in een schema kunt zetten. Maar we hebben ook vragen gesteld over de tekst, bijvoorbeeld ‘Waarom voelden mensen zich veilig in een kasteel?’. Het antwoord was ‘Omdat een kasteel dikke muren had, voelden mensen zich daar veilig’. De oorzaak zijn de dikke muren en het gevolg is dat de mensen zich veilig voelden.

Bij de volgende oefening gaan we ook gevolgen bedenken bij oorzaken. Ik geef nog een voorbeeld: ‘Het heeft geregend’. Wie kan daar een gevolg bij bedenken?’ (De straten zijn nat, het schoolplein staat onder water, het eiland is een stuk groener, etc.)

U bespreekt opdracht 2 op bladzijde 29. De leerlingen gaan in tweetallen de opdracht maken. Na afloop laat u verschillende leerlingen hun antwoorden voorlezen en schrijft u de correcte zinnen op het bord.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 43, oefening 3
- Werkboek 5, bladzijde 51 t/m 53, oefening 3.1 t/m 5

Afsluiting	10
-------------------	-----------

Als afsluiting van de les maken de leerlingen de puzzel op bladzijde 29 van het Werkboek. De leerlingen mogen daarbij de woorden opzoeken in de eerder gemaakte woordenschatopdrachten in hun Werkboek (mochten ze het antwoord niet weten).

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, 49 t/m 53

1.1

De tekst gaat over soorten musea en hoe je de dingen kunt bekijken.

1.2

- 1 a *Er zijn veel musea in Nederland.*
- 2 c *In Arnhem is een openluchtmuseum.*
- 3 c *In een museum kun je veel te weten komen.*

1.3

*lezen wat er op de bordjes staat.
luisteren naar een bandje.
luisteren naar iemand die over de voorwerpen vertelt.*

N.B.: De leerlingen moeten minstens twee van de drie mogelijkheden hebben opgeschreven.

2

bijvoorbeeld:

- 1 *Ik kon mijn huis niet in.*
- 2 *Alle kinderen kregen vrij.*
- 3 *De toren stortte in.*

extra 3.1

a De tekst kan wel echt gebeurd zijn.

extra 3.2

De schrijver wil je laten genieten.

extra 3.3

Het is een gedicht.

extra 3.4

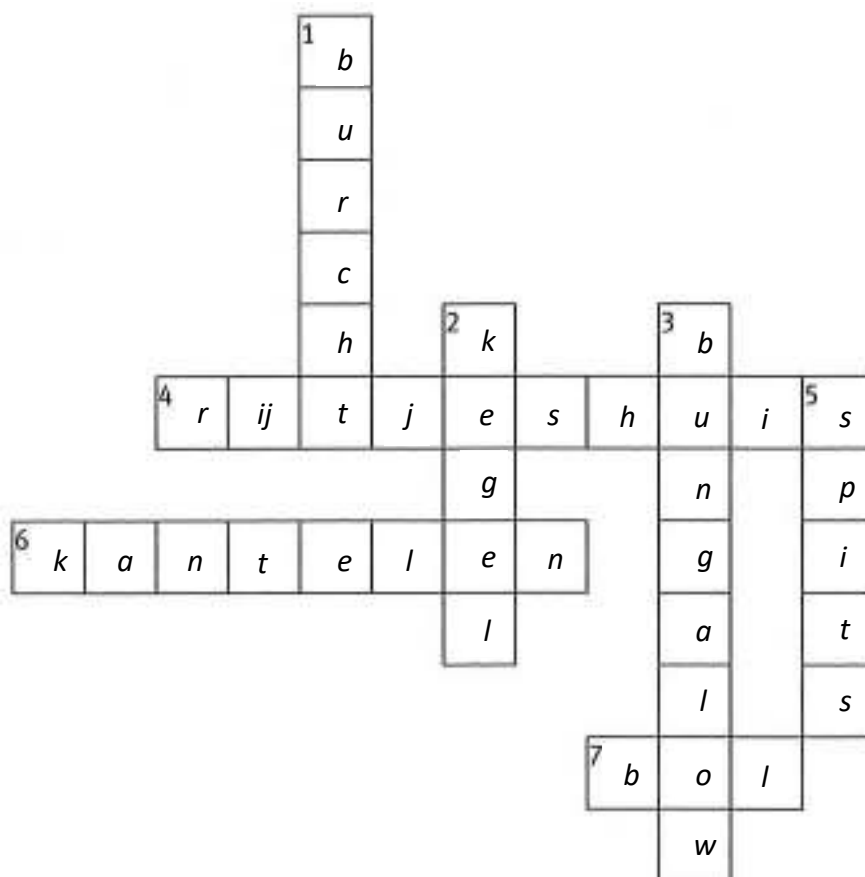
bijvoorbeeld: Hij ziet hem elke dag.

extra 4

bijvoorbeeld:

- 1 Het raam stond open.
- 2 Het kind speelde met lucifers.
- 3 Er stond een harde storm.

5

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de balie**, **de klant** en **de informatie**.
- De leerlingen oefenen het samentrekken van woordgroepen.
- De leerlingen oefenen van twee enkelvoudige zinnen een samengestelde zin te maken met het voegwoord omdat of want, en omgekeerd.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 4

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 54 t/m 59
- Taalleesboek, bladzijde 45

Extra oefening

- Werkboek 5, bladzijde 58 en 59, oefening 5 t/m 7

Betekenis van de woorden

- de balie:** Een balie is een soort tafel in een groot kantoor of in een hotel. De klanten staan vóór de balie. Het personeel zit achter de balie.
- de klant:** Een klant is iemand die iets koopt of iets wil weten.
- de informatie:** Informatie is iets waardoor je meer over een onderwerp te weten komt. Je kunt informatie krijgen doordat iemand je iets vertelt, of doordat je iets ziet, leest of hoort.

Start**5**

U maakt een tafel vrij en gaat daarachter staan of zitten.

U zegt:

“We zijn nu in de bibliotheek en dit is **de balie**.”

U speelt een scène met een leerling met wie u van tevoren hebt overlegd wat de bedoeling is. (U laat de leerling bijvoorbeeld vragen naar een boek dat hij wil lenen.)

Nadat de scene is afgelopen vertelt u de klas:

“Vandaag gaan jullie drie nieuwe woorden leren en we gaan ook nog kijken hoe je iets korter kunt zeggen. Maar nu eerst de nieuwe woorden.”

Kern – Instructie 1**10**

U vertelt:

“We speelden net dat we in de bibliotheek waren. In de bibliotheek is meestal een **balie**. Je gaat naar **de balie** als je boeken wilt lenen of terugbrengen. Vaak is er ook een aparte **balie** waar je **informatie** kunt krijgen. Als je bijvoorbeeld wilt weten

waar je een speciaal boek kunt vinden, kun je dat vragen aan de **informatiebalie**.

Je ziet ook vaak een **balie** in de botica, waar je medicijnen kunt bestellen of afhalen, of in een winkel. Als **klanten** iets willen weten, kunnen ze soms naar de klantenservice. Dat is een **balie** waar je **informatie** kunt krijgen over die winkel.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb.

Daarbij kunt u de volgende vragen stellen:

- Hebben jullie wel eens **informatie** gevraagd bij een **balie**? Waar was dat? Wat wilde je toen weten?
- Weet je nog meer plekken waar je een **balie** kunt vinden? (vliegveld, hotel, ziekenhuis)
- Kun je vertellen hoe een **balie** eruitziet?

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

25

De leerlingen zoeken bladzijde 45 van het Taalleesboek op. U geeft beurten om tekst 1 te lezen. Nadat de tekst gelezen is, gaat u in op eventueel moeilijke woorden: bieb, hollen, boekenlegger.

U zegt:

“Deze tekst gaat ook over de bibliotheek. Maar nu gaan we kijken hoe je dingen korter kunt zeggen.”

Dan laat u een leerling nog een keer regel 13 en 14 oplezen.

U schrijft op het bord:

een rode of een blauwe boekenlegger

U zegt dat deze zin eigenlijk niet compleet is. U leest de zin voor en pauzeert nadrukkelijk na het woord ‘rode’. U vraagt:

“Waar in de zin hoort nog een woord te staan?” (Na het woord ‘rode’ hoort nog boekenlegger te staan.)

“Waarom heeft de schrijver dan niet ‘een rode boekenlegger of een blauwe boekenlegger’ opgeschreven?” (Het is veel handiger om het wat korter te doen. Dat spaart tijd en het neemt niet zoveel plaats in. Het is ook niet echt nodig, want je begrijpt toch wel dat het om een rode boekenlegger gaat.)

Eventueel kunt u laten zien dat het voor deze zin niet uitmaakt of het eerste of het laatste woord ‘boekenlegger’ wordt weggegelaten.

U vraagt vervolgens:

“Wie kan dit korter zeggen: een dik boek en een dun boek.” (een dik en een dun boek)

Maak de leerlingen duidelijk dat het weglaten alleen maar kan als het om twee dezelfde dingen gaat. Bij een rode balpen of een blauwe boekenlegger kun je niets weglaten zonder dat het onduidelijk wordt.

U schrijft op het bord:

een jongen met een fiets of een meisje met een fiets

U vraagt:

“Wat zou je hier kunnen weglaten? Wat staat hier dubbel?” (met een fiets)

Onderstreep dit op het bord.

“Dus: *een jongen of een meisje met een fiets*. Soms is het dus een groepje woorden dat je kunt weglaten. We gaan dit oefenen in het Werkboek. Zoek bladzijde 55 op en kijk naar opdracht 1.”

U maakt de oefening gezamenlijk en schrijft de antwoorden op het bord.

Vervolgens vraagt u een leerling regel 2 uit het verhaaltje nog eens op te lezen.

U vraagt hoeveel zinnen dit zijn. (Het is één lange zin, die begint met een hoofdletter en eindigt met een punt.)

U zegt:

“Maar eigenlijk zijn het twee korte zinnen die met het woordje *want* aan elkaar zijn geplakt of zijn samengevoegd. Welke twee zinnen zijn dat?”

U schrijft het antwoord op het bord:

Ze hollen. Het is al laat.

U zegt:

“In de tweede zin staat *waarom* de kinderen hard hollen. In regel 10 staat nog zo’n soort zin. Met welk woordje zijn daar twee zinnen aan elkaar geplakt? En wat zijn de twee zinnen?” (omdat)

U schrijft het antwoord op het bord:

Tes zucht. Het duurt zo lang.

2

bijvoorbeeld:

- 1 *Tes en Tim hollen naar de bieb, want het is al laat.*
- 2 *Een boekenlegger leg je in je boek, want dan weet je waar je gebleven bent.*
- 3 *De kinderen krijgen een boekenlegger, omdat de bieb jarig is.*
- 4 *Tes en Tim hollen naar huis, omdat ze blij zijn met hun boekenlegger.*

3

- 1 *(Tes en Tim hollen, want het is al laat)*
- 2 *Tim lacht, want de bieb is nog open.*
- 3 *De kinderen krijgen een boekenlegger, want de bieb is jarig.*

4

- 1 *(Tes en Tim hollen, omdat het al laat is.)*
- 2 *Tim lacht, omdat de bieb nog open is.*
- 3 *De kinderen krijgen een boekenlegger, omdat de bieb jarig is.*

extra 5

- 1 *een boek of een cd uit de bieb*
- 2 *een oude of een jonge vrouw*
- 3 *een man of een vrouw achter de balie*

extra 6

- 1 *Tes en Tim gaan vaak naar de bibliotheek, want ze lezen veel/omdat ze veel lezen.*
- 2 *Tes en Tim lopen meestal, omdat de bieb vlakbij is/want de bieb is vlakbij.*
- 3 *Tim leent vaak stripboeken, want die vindt hij mooi/omdat hij die mooi vindt.*

extraplus 7

zelfbedachte samengestelde zinnen met 'want' en 'omdat'.

bijvoorbeeld:

- 1 *Ik vind het huis waarin wij wonen niet leuk, want het is te klein.*
- 2 *Ik vind het huis waarin wij wonen niet leuk, omdat het te klein is.*

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het vinden van de persoonsvorm in zinnen door de tijd van deze zinnen te veranderen.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden en opschrijven van woorden met **ng** of **nk**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die beginnen met **s** of **z**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met **sch**- en **schr**-.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met **gt** en **cht**.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 60 t/m 63

Vorbereiding

- U schrijft het onderstaande letterschema op het bord.

sch	ch	d	t	g	k
z	a	e	i	o	u
w	v	f	n	r	l

Lesdoelen 2 t/m 5 worden kort herhaald en geoefend in de werkbladen. Lesdoel 5 is nieuw. Met dit lesdoel wordt de leerlijn werkwoordspelling gestart. Dat betekent dat vanaf in les 15 van ieder thema aandacht wordt besteed aan werkwoordspelling.

Start**5**

U herinnert de leerlingen aan de woorden die in de afgelopen spellingslessen zijn behandeld: woorden met *s/z*, *ng/nk*, *sch/schr* en *cht*. U kunt daarbij nog eens de bijzonderheden van deze woorden laten herhalen door een leerling, of deze zelf verwoorden. (Hoor je de klank /*gt*/, dan schrijf je bijna altijd *cht* behalve *zegt*, *legt*, *ligt*; hoor je /*sg*/ of /*sgr*/, dan schrijf je *sch* en *schr*; weet je niet of een woord met *ng* of *nk* geschreven moet worden, dan maak je het woord langer.)

U zegt:

“We gaan in deze les oefenen met al deze lastige woorden. We beginnen vandaag met een soort dictee, maar ik ga vandaag de woorden aanwijzen in plaats van voorlezen. Neem bladzijde 60 van het Werkboek voor je.

Kern – Instructie 1

15

Stap 1

U heeft onderstaand schema van tevoren op het bord geschreven.

sch	ch	d	t	g	k
z	a	e	i	o	u
w	v	f	n	r	l

U legt uit dat u letters in het schema gaat aanwijzen die samen een woord vormen.

U licht toe:

“Ik wijs de letters aan, zonder iets te zeggen. Maar terwijl ik de letters aanwijs, lezen jullie mee en verklanken/zeggen de letters zachtjes voor jezelf. Bijvoorbeeld: ik wijs aan n-a-ch-t, dan zeg je zachtjes voor jezelf *n-a-ch-t*.”

De leerlingen volgen nauwkeurig het aanwijspatroon en verklanken daarbij zachtjes de letters. Direct daarna schrijven ze het woord op in hun Werkboek. Na elk woord volgt controle via het bord.

De woorden zijn:

- zwak - schrift -denk
- lucht - zacht - zegt
- vang - schok - tocht

Stap 2

Na afloop blijft u stilstaan bij het woord *zwak*. U legt nog eens het verschil uit tussen de klank van de z en de s.

U zegt:

“Bij het woord *zwak* hoort ook een regel. Want vóór een *w* schrijf je altijd een *z*.”

U schrijft op het bord:

zw...

U vraagt of iemand een woord kan bedenken dat met *zw...* begint. Nadat u een woord hebt opgeschreven, vertelt u dat er ook een regel is voor de *s*: vóór de *l*, *m*, *n*, *p* en *t* schrijf je altijd een *s*.

U schrijft op het bord:

zw...

sl...

sm...

sn...

sp...

st...

U geeft de leerlingen opdracht om in hun Werkboek woorden te maken met de letters die op het bord staan (bij opdracht 2, bladzijde 60). Na enige tijd inventariseert u wat er bedacht is. U schrijft bij elk type enkele woorden op het bord. De leerlingen controleren hun schrijfwijze en verbeteren waar nodig.

Kern-instructie 2	20
--------------------------	-----------

Stap 1

U vertelt dat u deze les ook aan iets nieuws gaat beginnen, namelijk de spelling van werkwoorden of te wel doe-woorden. De leerlingen nemen de tekst bij opdracht 3a voor zich. U laat een leerling de tekst lezen, terwijl de andere meelesen.

U zegt:

“Nu lees ik de tekst nog eens, maar ik verander af en toe wat. Jullie moeten ontdekken wat er anders is.”

U leest de tekst in de verleden tijd voor.

Na elke zin vraagt u:

“Wat is het verschil? Aan welk woord zie of hoor je dat?”

De leerlingen onderstrepen het woord dat verandert.

*Kevin **stond** aan de rand van de stoep.*

*Het **was** heel druk op straat.*

*Aan de overkant **zag** hij Laura.*

*Ze **riep** iets.*

*Kevin **hoorde** het niet.*

*Het verkeer **maakte** te veel herrie.*

*Er **kwam** alweer een tram voorbij.*

*Hij **zag** Laura niet meer.*

U komt tot de volgende conclusie:

“Zoals het verhaaltje in jullie werkboek staat, gebeurt het nu en zoals ik het voorgelezen heb gebeurde het vroeger.”

U schrijft op het bord:

nu

vroeger

Stap 2

U leest de tekst nog eens voor in de verleden tijd. U vraagt de leerlingen hoeveel woorden er veranderd zijn. (8)

U zegt:

“Als je van een nu-zin een vroeger-zin maakt, verandert er in elke zin één woord. Als je van een vroeger-zin een nu-zin maakt, verandert er natuurlijk ook een woord. Dat woord noemen we de persoonsvorm.”

U schrijft op het bord:

Als je de tijd van een zin verandert, verandert er één woord. Dat is de persoonsvorm.

U laat de leerlingen de woorden die veranderd zijn in twee kolommen opschrijven in hun Werkboek bij opdracht 3b:

nu	vroeger
staat	stond

Nadat de leerlingen de overige zinnen hebben verwerkt, worden de antwoorden op het bord geschreven. Fouten laat u direct verbeteren. U laat uitleg over de spelling nog even achterwege.

Extra:

De leerlingen gaan verder met de opdrachten 4 tot en met 6 in het Werkboek. Opdracht 4 kunt u als dictee geven. De rest van de opdrachten bespreekt u als volgt:

- Oefening 5: zijn de plaatjes duidelijk?
- Oefening 5: u maakt de eerste twee zinnen gezamenlijk, waarna ze in tweetallen de oefening af kunnen maken.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U kijkt de opdrachten na en vraagt de leerlingen wat ze lastig vinden. Tot slot laat u enkele leerlingen verwoorden wat ze vandaag hebben geleerd.

Didactische tip:

We beginnen deze les met de werkwoordspelling. Het uitgangspunt hierbij is dat voor de meeste werkwoorden dezelfde regels als voor onveranderlijke woorden.

Een voorbeeld:

In de zin '*Er zitten veel pitten in een appel.*' wordt het werkwoord *zitten* evenals het zelfstandig naamwoord *pitten* geschreven met twee *t*'s op grond van de verdubbelingregel.

Nog een voorbeeld:

In de zin '*De hond is verwend.*' geldt zowel bij *hond* als *verwend* de verlengingsregel. Maar die verlengingsregel geldt niet voor persoonsvormen. Als je de verlengingsregel zou toepassen in de zin '*Pim verwent de hond.*', zou je *verwent* als *verwend* moeten schrijven en dat is natuurlijk niet goed.

Het is daarom voor de juiste spelling van persoonsvormen heel belangrijk dat de leerlingen het verschil weten tussen een persoonsvorm en een niet-persoonsvorm. Het vinden van de persoonsvorm is dan ook het eerste doel dat we aanleren.

Aan het einde van de vierde klas moeten de leerlingen de persoonsvorm kunnen vinden. Ze moeten bijvoorbeeld weten dat in de zin '*Je verwent die hond.*' *verwent* de persoonsvorm is.

In klas 5 leren ze pas dat de verlengingsregel bij het spellen van de persoonsvorm niet toegepast mag worden en dat een /t/-klank op het eind van een persoonsvorm meestal ook een geschreven *t* is.

We werken bij het vinden van de persoonsvorm vooral met de tijdproef, hoewel die soms niet opgaat. Toch kiezen we vaker voor de tijdproef, omdat de getalproef en vraagproef ingewikkelder zijn. Bij de getalproef moet je namelijk ook het onderwerp kunnen vinden en de vraagproef kun je niet toepassen in zinnen die beginnen met een vragend voornaamwoord.

Didactische tip:**Hoe vind je de persoonsvorm?****1 de tijdproef**

Voorbeeld: *Kevin staat te wachten.*

- 1 Is dit een toen-zin of een nu-zin? (Een nu-zin.)
- 2 Kun je er een toen-zin van maken? (Ja, *Kevin stond te wachten.*)
- 3 Het woord dat verandert (*staat, stond*) is de persoonsvorm.

2 de getalproef

Voorbeeld: *Kevin staat te wachten.*

- 1 Gaat dit om één of meer? (Eén: *Kevin*)
- 2 Kun je er een meer-zin van maken? (Ja, *Kevin en Laura staan te wachten.*)
- 3 Het woord dat verandert (*staat, staan*) is de persoonsvorm.

3 de vraagproef

Voorbeeld: *Kevin staat te wachten.*

- 1 Kun je er een vraagzin van maken? (Ja, *Staat Kevin te wachten?*)
- 2 Het woord dat voorop komt (*staat*) is de persoonsvorm.

Antwoorden

Werkboek 5, bladzijde 60 t/m 63

1

De woorden staan in de les.

2

De leerlingen bedenken zelf woorden met gegeven beginletters.

3a

Kevin staat aan de rand van de stoep.

Het is heel druk op straat.

Aan de overkant ziet hij Laura.

Ze roept iets.

Kevin hoort het niet.

Het verkeer maakt te veel herrie.

Er komt alweer een tram voorbij.

Hij ziet Laura niet meer.

3b

nu **vroeger**

staat *stond*

is *was*

ziet *zag*

roept *riep*

hoort *hoorde*

maakt *maakte*

komt *kwam*

ziet *zag*

4

1 stank, schoorsteen, 2 zou, toch, 3 stinkt, soms, 4 zwarte, schoorsteen, 5 tocht, 6 soms, 7 denk, 8 gekocht, 9 prachtige ketting

5

*schaar, ring, vlecht
bank, som, schoen
zwaan, slang, schroef*

6

*De juiste zinnen zijn:
Een druif is een vrucht.
Hij doet de deur dicht.
In de lucht is geen wolk te zien.
De dief is op de vlucht.
Waarom praat jij zo zacht?
Er zit een bocht in de weg.*

Diagnostische toets

- Spelling
 - het correct schrijven van woorden met **ng** of **nk**, woorden die beginnen met **s** of **z**, woorden met **sch-** en **schr-** en woorden met **gt** en **cht**
 - het schrijven van een zinnendictee
- Stellen
 - het beschrijven van personen die in een bepaalde stemming verkeren
- Taalbeschouwing
 - het toepassen van de volgende leestekens op de juiste plaats in de zin: hoofdletter (ook in eigennamen), punt, vraagteken, uitroepetekens en komma (in opsommingen en tussen opeenvolgende bijvoeglijke naamwoorden)
- Leesbegrip
 - het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst
- Woordenschat
 - de woorden van de Wordclusters zowel passief als actief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van Wordclusters beheersen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 5, Toetsblad 1 t/m 7

Vorbereiding

- Toetsbladen kopiëren en er een Toetsboekje van maken

Start**5**

U zegt:

“Vandaag en morgen gaan we de toets over dit thema maken. Als jullie het Toetsboekje hebben gekregen, mogen jullie niet meer praten. We maken eerst het dictee en daarna kijken we naar de opdrachten die jullie gaan maken. Die gaan jullie individueel maken. Als je klaar bent kijk je het werk nog eens goed na en daarna mag je iets stil voor jezelf doen.”

Kern – Instructie**35**

U deelt de Toetsboekjes uit.

Iedereen pakt Toetsblad 1 voor zich. U geeft aan dat er vandaag eerst een zinnendictee is van vijf zinnen en dat de rest van het dictee bestaat uit woorden. Het zinnendictee wordt op dezelfde wijze gedaan als tijdens de spellingslessen.

Lesinhoud*Herhaling*

- Spelling
 - het correct schrijven van woorden met **ng** of **nk**, woorden die beginnen met **s** of **z**, woorden met **sch-** en **schr-** en woorden met **gt** en **cht**
 - het schrijven van een zinnendictee
- Stellen
 - het beschrijven van personen die in een bepaalde stemming verkeren
- Taalbeschouwing
 - het toepassen van de volgende leestekens op de juiste plaats in de zin: hoofdletter (ook in eigennamen), punt, vraagteken, uitroepetekens en komma (in opsommingen en tussen opeenvolgende bijvoeglijke naamwoorden)
- Leesbegrip
 - het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst
- Woordenschat
 - de woorden van de Wordclusters zowel passief als actief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van Wordclusters beheersen

Verdieping

- Een aantal doelen dat in voorgaande thema's tijdens de lessen Stellen aan de orde is gekomen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 64 t/m 72

Start**5**

U vertelt de leerlingen dat ze opdrachten gaan maken en extra gaan oefenen wat ze nog lastig vinden.

U zegt:

“Een aantal van jullie gaat zelfstandig aan het werk met een aantal opdrachten. Met de rest van de klas ga ik de oefeningen gezamenlijk maken. Ik help eerst even de leerlingen op weg die zelfstandig gaan werken.”

Kern – Instructie**30****VERDIEPING**

De leerlingen die volgens de diagnostische toets de doelen beheersen, maken zelfstandig (individueel of in tweetallen) de oefeningen.

U bespreekt kort de opdrachten op bladzijde 64 tot en met 71 in het Werkboek en de leerlingen gaan vervolgens zelfstandig aan het werk.

HERHALING

U maakt de oefeningen op bladzijde 64 tot en met 71 gezamenlijk met de leerlingen die de doelen nog niet beheersen. Zij krijgen extra instructie bij de oefeningen.

Spelling

De spellingsopdrachten kunt u als dictee geven, maar u kunt ze ook eerst mondeling bespreken waarna de leerlingen zelf de oefeningen invullen.

Taalbeschouwing

U herhaalt opnieuw de regels die horen bij het gebruik van leestekens.

- Een zin begint met een hoofdletter.
- Namen schrijf je met een hoofdletter.
- Aan het eind van een vertelzin komt een punt.
- Aan het eind van een vraagzin komt een vraagteken.
- Aan het eind van een zin waarin geroepen wordt of een hard geluid klinkt, komt een uitroepteken.

U bespreekt de eerste twee zinnen van het verhaal op bladzijde 65 van het Werkboek. U behandelt daarbij de plaatsen van de hoofdletters, punten, vraagtekens, enzovoort.

De leerlingen maken zelfstandig de opdrachten. U controleert bij de individuele leerlingen een aantal zinnen. U stuurt de individuele leerlingen bij waar nodig is.

Leesbegrip

U leest de tekst samen via beurten en staat stil bij de woorden die onduidelijk zijn voor de leerlingen. U laat de vragen beantwoorden door een aantal leerlingen en schrijft uiteindelijk het goede antwoord op het bord. De leerlingen kunnen zo het goede antwoord overnemen in hun Werkboek.

Woordenschat

U herhaalt met behulp van de Woordwebben de woorden die in dit thema in de woordenschatlessen zijn aangeboden. Vervolgens maakt u de opdrachten klassikaal.

Stellen

Deze opdracht is alleen voor de zelfstandig werkende groep leerlingen.

Afsluiting**10**

Wanneer de leerlingen klaar zijn, bespreekt u de antwoorden.

Didactische tip:

De leerlingen die geen herhalingsstof hoeven te maken, gaan zelfstandig aan het werk met de opdrachten. De overige leerlingen maken telkens na een korte instructie de opdrachten.

Leerlingen die even moeten wachten op het krijgen van instructie, werken zelfstandig aan materiaal dat u hiervoor klaarlegt (een woordpuzzel, lezen in een boekje enz.).

AntwoordenWerkboek 5, bladzijde 64 t/m 72*Herhaling**Spelling***1**

1 schriften, 2 schilder, 3 schaken, 4 schuine, 5 schrokken

2

1 drinken, 2 donker, 3 honger, 4 zingen, 5 jonger

3

1 verkocht, 2 ligt, 3 slechter, zegt, 4 gedicht

*Taalbeschouwing***4**

- 1 In de groep van Benny zit een meisje.
- 2 Ze heet Marla.
- 3 Is dat iets bijzonders?
- 4 Nee, maar ze woont in een bijzonder gebouw.
- 5 Marla woont in een molen.
- 6 Haar vader is molenaar.
- 7 Als dat niet bijzonder is!
- 8 Benny zou ook wel in een molen willen wonen.
- 9 Benny is met Leila, Tommy en Frido bij Marla thuis geweest.
- 10 De grote, houten wieken draaiden in de wind.

*Leesbegrip***5**

- 1 het kasteel Zweinstein
- 2 de bouw van het kasteel
- 3 wie naar binnen mogen
- 4 de gangen van het kasteel
- 5 de manier om de kaart te bekijken

*Woordenschat***6.1**

- 1 flat 2 bungalow 3 rijtjeshuis

6.2

1 <i>(waar)</i>	
2 <i>niet waar</i>	6 <i>niet waar</i>
3 <i>waar</i>	7 <i>waar</i>
4 <i>niet waar</i>	8 <i>waar</i>
5 <i>waar</i>	9 <i>niet waar</i>

7

1 <i>(makelaar)</i>	
2 <i>bakker</i>	6 <i>slager</i>
3 <i>slager</i>	7 <i>makelaar</i>
4 <i>bakker</i>	8 <i>makelaar</i>
5 <i>makelaar</i>	

*Verdieping**Stellen***8**

- 1 *de groep jongens*
- 2 *De groep moeders is precies twee keer zo groot als de groep meisjes.*
- 3 *ja (625 mannen en 375 vrouwen)*

Lesinhoud

- De leerlingen passen de woorden met betrekking tot het thema 'Gebouwen, groot en klein' toe.
- De leerlingen verdiepen zich in de manieren waarop een gebouw versierd kan worden via overleg met elkaar, het opschrijven van ideeën en het uitwerken ervan.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 73 en 74

Vorbereiding

- U legt klaar:
 - A3 tekenpapier

Start**5**

U zegt:

“Heb je wel eens een gebouw gezien dat versierd is? Ja, misschien wel met lichtjes tijdens de kerstperiode. Maar ik bedoel echt gekke versieringen. Zoals een huis met een hoed op, of een kantoor met een snor. Wat zouden jullie nog kunnen bedenken bij een gebouw dat heel gek versierd is?”

Nadat u een aantal ideeën hebt gehoord, vertelt u de leerlingen dat vandaag het thema 'Gebouwen, groot en klein' wordt afgesloten. U zegt dat ze niet voor niets gekke versieringen hebben bedacht, want ze gaan gebouwen tekenen met bijzondere versieringen.

Kern – Instructie**25**

U vertelt dat ze in groepjes van drie aan het werk gaan.

Nadat u de groepjes hebt gemaakt, gaat ieder groepje bij de vijf gebouwen in hun Werkboek (bladzijde 73 en 74) versieringen bedenken. Hoe gaan zij een school, een flatgebouw, een kerk, een supermarkt en een kasteel versieren? Ze moeten zoveel mogelijk ongewone, gekke versieringen bedenken.

Wanneer de leerlingen voor alle gebouwen versieringen hebben bedacht, laat u ieder groepje bij een van de gebouwen uitleggen wat zij hebben bedacht. U vertelt dat ze nu samen mogen beslissen welk gebouw ze als groep gaan tekenen. Terwijl u het tekenpapier uitdeelt, beslissen de groepjes welk gebouw en welke versieringen ze het leukst vinden. Die gaan ze samen tekenen.

Afsluiting	15
-------------------	-----------

Aan het eind van de les worden de tekeningen van de groepen opgehangen in de klas en iedere groep vertelt om de beurt waarom zij hun gebouw zo hebben versierd. Ook kunnen de leerlingen in hun Werkboek nog aangeven wat ze van de les vonden, bijvoorbeeld of ze het ingewikkeld vonden om iets bijzonders voor hun gebouw te bedenken. U laat verschillende leerlingen daarover vertellen en op elkaar reageren.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 5, bladzijde 73 en 74

In deze les zijn de antwoorden verschillend.

De leerlingen bedenken ze zelf.

Bijlagen

- **Toetsbladen 5**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controletoets

Alfabetische woordenlijst

Doelwoordenlijst Thema 5

1. as, de
2. balie, de
3. bejaarde, de
4. bejaardenhuis, het
5. beschermen
6. bezoeker, de
7. bolvormig
8. bungalow, de
9. burcht, de
10. flat, de
11. gids, de
12. graan, het
13. huisbaas, de
14. huurder, de
15. iemand eruit zetten
16. in beweging zetten
17. informatie, de
18. kantelen, de
19. kegelvormig
20. klant, de
21. malen
22. rijtjeswoning, de
23. rondleiden
24. schemerig
25. spitsvormig
26. venster, het
27. verzorging, de
28. villa, de
29. vorm, de
30. vrijstaand

Woordenlijst betekenissen

vrijstaand:

Een vrijstaand huis is een huis waar geen andere huizen tegenaan gebouwd zijn. Je kunt er helemaal omheen lopen.

de villa:

Een villa is een groot en deftig huis met een tuin eromheen.

de bungalow:

Een bungalow is een huis zonder verdiepingen. Een bungalow zit niet aan andere huizen vast en is dus ook vrijstaand.

de rijtjeswoning:

Een rijtjeswoning of rijtjeshuis is een huis dat aan andere woningen vast is gebouwd. De huizen staan in een rij tegen elkaar aan.

de flat:

Een flat is een hoog gebouw met woningen boven en naast elkaar.

de huisbaas:

Een huisbaas is de eigenaar van een huis dat iemand huurt.

de huurder:

Een huurder is iemand die een huis huurt. Hij betaalt elke maand een bedrag aan zijn huisbaas om er te mogen wonen.

de burcht: Een burcht is een soort kasteel.

beschermen: Als je iemand beschermt, dan zorg je ervoor dat hij of zij veilig is.

de kantelen: Kantelen (spreek uit: kantélen) zijn uitstekende stukken boven op de muur van een kasteel. Vroeger verstopten soldaten zich achter de kantelen om vanuit het kasteel de vijand te beschieten.

de vorm: De vorm van een voorwerp, is het uiterlijk van een voorwerp. Voorwerpen kunnen verschillende soorten vormen hebben.

bolvormig: Wanneer iets bolvormig is, dan is het van alle kanten rond. Bijvoorbeeld een bal is bolvormig.

spitsvormig: Iets wat spitsvormig is, loopt uit in een punt.

kegelvormig: Wanneer iets kegelvormig is, heeft het de vorm van een kegel. Een kegel is rond aan de onderkant en aan de bovenkant loopt het uit in een punt.

schemerig: Het is schemerig als het buiten nog niet helemaal donker is. Het is schemerig vlak voor de zon opgaat en vlak voordat hij ondergaat.

het venster: Een venster is een raam.

de gids:

De gids is iemand die bezoekers de weg wijst of hen rondleidt.

rondleiden:

Als je iemand ergens rondleidt, dan laat je hem alles zien. Je vertelt er dingen bij die leuk zijn om te weten.

de bezoeker:

Een bezoeker is iemand die iets bezoekt. Dat kan een museum zijn, een tentoonstelling of bijvoorbeeld The Palm Island.

malen:

Als je iets maalt, dan maak je het fijn. Je maakt er hele kleine stukjes van.

het graan:

Graan zijn de zaadkorrels van bijvoorbeeld tarwe, haver, rogge of gerst. Van graan wordt meel gemalen. Dan kun je het gebruiken om bijvoorbeeld brood van te bakken.

de as:

Een wiel heeft een as. Dat is de staaf waaromheen het wiel draait. De as zit in het midden van het wiel.

in beweging zetten:

Als je iets in beweging zet, laat je het bewegen. Als je een wiel een duw geeft, gaat het draaien. Het wiel komt in beweging.

de bejaarde: Een bejaarde is een oudere persoon. Dat is iemand van 65 jaar of ouder.

het bejaardenhuis: Een bejaardenhuis is een huis waar bejaarden wonen en verzorgd worden.

de verzorging: Als je mensen, planten of dieren verzorgt, dan geef je hun wat ze nodig hebben, bijvoorbeeld eten en drinken, maar ook aandacht en schone kleren.

bedroefd: Bedroefd is: verdrietig. Bijvoorbeeld wanneer iemand je pijn doet, dan wordt je bedroefd.

opgewekt: Opgewekt is: in een goed humeur. Opgewekte mensen zijn vrolijk. Bijvoorbeeld als je een goed cijfer hebt gehaald voor je toets, dan voel je je opgewekt.

de balie: Een balie is een soort tafel in een groot kantoor of in een hotel. De klanten staan vóór de balie. Het personeel zit achter de balie.

de klant: Een klant is iemand die iets koopt of iets wil weten.
de informatie: Informatie is iets waardoor je meer over een onderwerp te weten komt. Je kunt informatie krijgen doordat iemand je iets vertelt, of doordat je iets ziet, leest of hoort.

Spellinghulp

Woordenlijst**Veelgebruikte woorden**

acht	goed	maken	over	weten
alle	grote	mama	papa	wij
alles	had	me	school	willen
ander	hebben	meer	te	ze
beurt	het	mensen	tegen	zeggen
bij	hij	mij	toch	zei
blijven	ja	mijn	u	zeven
de	je	moeder	vijf	zich
deze	jullie	moeten	voor	zij
door	kijken	mogen	vragen	zijn
een	kind	nou	waren	zo
er	komen	nu	we	
even	krijgen	oma	weer	
fout	kunnen	opa	werd	

Woorden die met f beginnen

fabriek	fiets	flauw	foppen	friet
fantastisch	figuur	fles	fornuis	fris
februari	fijn	flink	foto	fruit
fee	file	flits	fotograaf	fuik
feest	film	fluit	fout	
fel	fladderen	folder	framboos	
fier	flat	fontein	Frans	

Woorden die met v beginnen

vaart	veel	vijf	vlug	
vriend				
vaas	veer	vijver	voedsel	vrij
vacht	vegen	viool	voelen	
vrijdag				
vader	veld	vis	voet	
vroeg				
vals	vent	vlag	vogel	
vroeger				
vandaag	ventiel	vlam	vol	
vrolijk				
vandaan	verder	vlees	voor	
vrouw				

Thema 5**Gebouwen, groot en klein**

vangen	verf	vlek	voorzichtig	
vrucht				
varken	versje	vleugel	vork	vuil
vast	vest	vlieg	vos	vuist
vat	vet	vlinder	vouwen	
vulkaan				
vechten	vier	vloer	vraag	
vulpen				
vee	vies	vlucht	vragen	

Woorden met /g/ = ch

och	pech	toch	zich
-----	------	------	------

Woorden met ei

afscheid	eik	karwei	paleis	trein
allebei	eiland	keihard	plein	veilig
allerlei	eind	keizer	pleister	
vrijheid				
beide	eindelijk	klein	prei	wei
bereiken	fontein	leiden	reiger	
weide				
dweil	geheim	leiding	reis	
weigeren				
ei	geit	mei	reizen	zei
eigen	gewei	meisje	reiziger	zeil
eigenlijk	hei	omleiden	sein	
eigenwijs	heide	overeind	steiger	

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	figuur	limonade	piloot
artikel	gitaar	liniaal	rivier
benzine	idee	liter	ski
citroen	idiot	lucifer	taxi
dia	januari	microfoon	televisie
diamant	juli	minister	titel
dirigent	juni	minuut	tosti
etiket	kapitein	nasi	viool
familie	kilo	macaroni	visite
februari	kritiek	olifant	
feliciteren	lampion	piano	

Thema 5

Gebouwen, groot en klein

Woorden met ij

altijd	grijpen	mij	schijnen	vlakbij
begrijpen	grijs	mijn	schilderij	vrij
bij	hij	nijdig	schrijven	vrijdag
bijl	hijgen	nijlpaard	smijten	vrijheid
bijna	ijs	ontbijt	snijden	vrolijk
blij	ijverig	opzij	spijker	wij
blijven	jij	partij	spijs	wijd
boerderij	kijken	pijl	stijf	wijk
cijfer	konijn	pijn	stijgen	wijn
dijk	krijgen	pijp	strijkijzer	wijs
dikwijls	krijt	prijs	tegelijk	wijzer
eigenlijk	kwijt	rij	terwijl	woestijn
eigenwijs	lijden	rijden	tijd	zij
eindelijk	lijf	rijk	tijger	zijn
fijn	lijm	rijm	twijfelen	
gelijk	lijn	rijp	vijand	
glijden	lijst	rijst	vijf	
gordijn	medelijden	schijf	vijver	

Woorden met au

- 1 De **paus** rijdt in een **blauwe auto**.
- 2 In de **pauze** eten we **gauw** een **augurk** en **rauwe** ham.
- 3 Is de pizza een beetje **flauw**? Doe er dan **saus** over.
- 4 De kater slaat plotseling met zijn **klauw** naar de **pauw**.
- 5 **Au!** Die broek zit veel te **nauw**.
- 6 'Haal een glas **lauwe** melk voor me!', **snaauwt** de man
- 7 De poes **klauterde** in een hoge boom, waar ze de hele dag bleef **miauwen**.
- 8 Oma vindt het erg **benauwd** in de **sauna**.
- 9 'Ik heb een **kabeljauw** gevangen met een stukje **kauwgom!**, roept de visser.

Woorden die met z beginnen

zaad	ze	zeven	zoeken	zout
zaag	zee	zich	zoemen	
zuchten				
zaaien	zeep	ziek	zoen	
zullen				
zaak	zeggen	zien	zoet	zuur
zaal	zei	ziezo	zolder	
zwaan				

Thema 5

Gebouwen, groot en klein

zacht	zeil	zij	zomer	
zwaar				
zadel	zeker	zijn	zon	zwak
zagen	zeldzaam	zilver	zonde	
zwart				
zak	zelf	zin	zonder	
zand	zes	zitten	zoon	
zaterdag	zeuren	zo	zorg	

Regels om te onthouden**1 woorden met d of t**

- Als de eindklank van een woord een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *zegt*

lacht

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.

school

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*.

plaagt – zwoegt

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (*/ngk/*), schrijf je *nk*.

denk

6 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

7 eer, oor en eur

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.

speer – koor – deur

8 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.

zwaaien – mooi – bloei

9 het verdelen van woorden in klankgroepen

- Hoor je een medeklinker (k, l, m, etc....) of een tweetekenklank (ui, oe, au, etc.....) aan het eind van een klankgroep dan schrijf je het woord zoals je het hoort. (struiken)

- Hoor je een lange klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je alleen maar een klinker. (jager)

- Hoor je een korte klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (bakker)

10 woorden die eindigen op de klank /ee/, /aa/, /oo/ en /uu/

- Hoor je aan het eind van een woord /aa/, /oo/, /uu/, dan schrijf je a, o, u.
-

- Hoor je een /ee/, dan schrijf je er twee.
-